

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Luka Mažgon

Status poklicnega športnika v kolektivnih športih v Sloveniji

Diplomsko delo

Ljubljana, 2011

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Luka Mažgon

Mentor: redni profesor dr. Miroslav Stanojević

Status poklicnega športnika v kolektivnih športih v Sloveniji

Diplomsko delo

Ljubljana, 2011

Zahvaljujem se mentorju red. prof. dr. Miroslavu Stanojeviću za nasvete, ažurnost in dejstvu, da je bil vselej na voljo za moja vprašanja.

Posebna zahvala gre staršem in Sladjani za podporo v času študija ter predvsem za strpnost ob mojem pisanju diplome. Hvala tudi bratu Lovru in teti Poloni za oblikovni in lektorski pregled diplomskega dela.

Prav tako gre zahvala Sindikatu športnikov Slovenije, ki mi je omogočil spoznati se s problematiko obravnavano v diplomskem delu.

Status poklicnega športnika v kolektivnih športih v Sloveniji

Diplomsko delo obravnava položaj poklicnih športnikov v ekipnih športih v Sloveniji. Avtor se predvsem posveti vprašanju ali gre pri razmerju med športnikom in športnim klubom za delovno-pravno razmerje. V ta namen preveri vse elemente delovnega razmerja, ki izhajajo iz 4. člena Zakona o delovnih razmerjih (ZDR), kar bi pomenilo, da športniki v moštvenih športih izpolnjujejo pogoje za pridobitev statusa delavca. Ob upoštevanju posebnosti športa kot specifične družbene dejavnosti in z drugačno ureditvijo določenih pravic ter uvedbo izjem bodisi v ZDR ali Zakonu o športu (ZSpo), bi v teh primerih lahko omogočili sklepanje pogodb o zaposlitvi. V drugem delu preveri obstoj davčnih ugodnosti in olajšav za športnike in možnosti pokojninskega oz. premostitvenega zavarovanja zanje. Stanje primerja z rešitvami iz tujine in predstavi primere dobrih praks iz Francije, Nizozemske, Norveške in Velike Britanije. Ugotovi, da je na tem področju v Sloveniji potrebno še marsikaj urediti.

KLJUČNE BESEDE: športnik, klub, delovno razmerje, ZDR, ZSpo, olajšave.

Status of professional athlete in team sports in Slovenia

Thesis deals with the position of professional athletes in team sports in Slovenia. In particular, the author focuses on the question of whether the relationship between athletes and sports clubs is a employment relationship. For this purpose he determine all elements of the employment relationship arising from the fourth Article of the Labour Relations Act (ERA), which would mean that athletes in team sports are eligible for the status of the worker. Contracts of employment could be made if taking into account the specificity of sport as a specific social activities and with different arrangements of certain rights and the introduction of exceptions in either ERA or the Law on Sport (JCC). In the second part he check the existence of tax benefits and incentives and opportunities for athletes to make a insurance pension. Situation is compared with solutions from abroad. At the end he present examples of good practice in France, the Netherlands, Norway and Great Britain. He figured it out that in this field in Slovenia still needs much to be done.

KEY WORDS: sportsman, club, employment relationship, ERA, JCC, benefits.

KAZALO

1	UVOD	9
1.1	Opredelitev predmeta, opis problema, cilji in namen.....	11
1.2	Metode dela, hipoteze in struktura	12
2	OPREDELITVE POJMOV IN RAZVOJ ŠPORTA.....	13
2.1	Opredelitev pojma »šport«	13
2.2	Športnik	15
2.2.1	Vrhunski športnik.....	15
2.2.2	Poklicni športnik	16
2.3	Razvoj športa	17
2.3.1	Kratka zgodovina	17
2.3.2	Profesionalizacija in komercializacija športa.....	18
2.3.3	Evropski in ameriški model organiziranosti.....	19
2.3.4	Sindikalno gibanje na področju športa.....	21
2.3.5	Sindikalno gibanje na področju športa v Sloveniji.....	23
2.4	Športna zakonodaja.....	25
3	STATUS POKLICNIH ŠPORTNIKOV.....	28
3.1	Ocena sedanjega stanja.....	28
3.2	Civilnopravni položaj športnika	29
3.3	Delovno-pravni položaj športnika	30
3.4	Elementi delovnega razmerja	32
3.4.1	Stranki: delodajalec in delavec.....	32
3.4.2	Prostovoljnost delavca.....	32
3.4.3	Vključitev delavca v prostovoljni proces dela	32
3.4.4	Opravljanje dela za plačilo	33

3.4.5	Osebno opravljanje dela	34
3.4.6	Nepretrgano opravljanje dela	35
3.4.7	Delo po navodilih in nadzoru delodajalca (subordinacija).....	35
3.5	Posebnosti v športu.....	36
4	SOCIALNA VARNOST POKLICNIH ŠPORTNIKOV.....	40
4.1	Ocena sedanjega stanja.....	40
4.2	Prikaz ureditev v drugih državah EU	44
4.3	Davčne olajšave/ugodnosti za poklicne nogometaše.....	45
4.3.1	FRANCIJA.....	45
4.3.2	NIZOZEMSKA.....	46
4.3.3	NORVEŠKA	47
4.3.4	VELIKA BRITANIJA	48
4.4	Premostitveni/pokojninski skladi	49
4.4.1	FRANCIJA.....	49
4.4.2	NIZOZEMSKA.....	50
4.4.3	NORVEŠKA	53
4.4.4	VELIKA BRITANIJA	53
5	SKLEP	55
	LITERATURA.....	58

SLIKE in TABELE:

Slika 2.1 Billy Meredith, ko je igral za Manchester United.....	21
Slika 2.2 Članice FIFPro	23
Tabela 3.1: Seznam poklicnih športnikov	28
Tabela 4.1: Stopnje dohodnine.....	41
Tabela 4.2: Skupni stroški športnega društva za športnika-primerjava držav.....	42
Tabela 4.3: Davčne stopnje	45
Tabela 4.4: Obvezni prispevki v sklad	50
Tabela 4.5: Število četrletnih izplačil glede na prihranke.....	52

SEZNAM KRATIC

- AFPU Association Football Players Union (Združenje profesionalnih igralcev nogometa)
- CFK (Kraljevi pokojninski sklad)
- FA Football Association (Nogometna zveza)
- FIFA Federation Internationale de Football Association (Mednarodna federacija nogometnih zvez)
- FIFPro Fédération Internationale des Associations de Footballeurs Professionnels (Mednarodna federacija zvez profesionalnih nogometašev)
- NZS Nogometna zveza Slovenije
- OKS Olimpijski komite Slovenije
- PFA Professional Footballers' Association
- SPINS Sindikat profesionalnih igralcev nogometa Slovenije
- SŠS Sindikat športnikov Slovenije
- ZDR Zakon o delavnih razmerij
- Zdru-1 Zakon o društvih
- ZSpo Zakon o športu
- 1. SNL Prva slovenska nogometna liga

1 UVOD

Dovolj smo se pogovarjali. S tem ne moremo plačevati položnic, razmere so kritične. Zgodilo se je celo, da je eden od igralcev zaprosil za enkratno socialno pomoč. Nimamo sredstev za osnovne življenjske potrebe. Večina igralcev ima dolgove do Dursa, imamo blokirane račune, nimamo osnovnega zdravstvenega zavarovanja. Če se ne bo hitro kaj spremenilo oziroma izboljšalo, ni vprašljiv le začetek priprav, ampak tudi nadaljevanje prvenstva (Čeh 2011).

Razmere na področju vrhunškega športa v Sloveniji v zadnjih letih niso idealne, kar dokazujejo mnogi primeri propadlih športnih klubov in osebnih stisk športnikov. Izjave, kot je zgornja, pričajo o pomanjkljivi urejenosti športne zakonodaje in finančnih težavah športnikov zaradi neplačevanja njihovih delodajalcev. Do takšnih primerov prihaja predvsem zaradi neurejenosti delovnih razmerij v vrhunskem športu pri nas. Zaradi narave dela, ki večinoma ne terjaja »stalne« zaposlitve v klasičnem pomenu, se v športu sklepa veliko sorazmerno specifičnih pogodb, ki so po svoji pravni naravi še najbližje pogodbam o delu. Tako klubi (zlasti v moštvenih športih) preprosto najamejo športnika, da določeno obdobje tekmuje za klub. Pogodbene klavzule dopuščajo zelo ohlapna razmerja, kajti v primeru, če športnik ne zadosti športnim ambicijam kluba, se pogodbeno razmerje lahko hitro razdre. Pogoste »selitve« športnikov, ki med tekmovalno sezono menjajo klube, dokazujejo, da gre v teh primerih za zelo tvegano, predvsem pa s športnimi rezultati povezano razmerje.

Zaradi specifik športa je torej sorazmerno malo športnikov v rednem delovnem razmerju z delodajalcem. Obe vpleteni strani, klub kot delodajalec in športnik kot delojemalec, si v osnovi prizadevata za doseganje čim boljšega športnega rezultata, vendar se v praksi velikokrat zgodi, da klub sklene pogodbo, v kateri je dosežen športni rezultat bistven element, ki opredeljuje tudi časovno veljavnost pogodbe. »Iz tega ni težko zaključiti, da so v tem primeru športniki šibkejša pogodbeni stranka, ki bi si sicer želela skleniti pogodbo za nedoločen čas, kar pa načeloma ne odgovarja športni organizaciji (klubu) kot delodajalcu. Sklepajo se pogodbe o zaposlitvi za določen čas, še pogosteje pa se vežejo s specifičnimi pogodbami, ki bi jih lahko razvrstili med pogodbe o delu« (Jagodic 2009, 4).

Tako je v Sloveniji postalo že prej pravilo kot izjema, da so športniki v moštvenih športih organizirani kot samostojni gospodarski subjekti oz. samostojni podjetniki (s. p.) in so tako navidezno neodvisni od svojih delodajalcev (športnih klubov) in jim izstavljajo račune. Vse pogosteje se pa žal dogaja, da klubi svojih obveznosti do športnikov ne poravnajo pravočasno oz. jih sploh ne. Zaradi gospodarske krize trpi tudi vrhunski šport in vse več klubov ne zmore izpolnjevati podpisanih pogodb, vedno več je tudi stečajev in prisilnih poravnav. V teh primerih so najbolj izpostavljeni prav športniki, ki morajo zaradi svoje organiziranosti (beri s. p.), redno plačevati mesečne obveznosti in dajatve do države, ki v teh primerih ne pozna izjem. Breme plačevanja prispevkov je tako preneseno na športnika, kljub temu, da se vse pogosteje dogaja, da le-ta s strani svojega delodajalca že več mesecev ne dobi plačila. Športniki se znajdejo v nemogočem položaju, ko ne samo ne dobijo večmesečnega plačila za delo, temveč jim s sankcijami grozi tudi država, do katere imajo neporavnane obveznosti. Problem torej nastane zaradi pomanjkljivega in po mojem mnenju napačno urejenega delovnopravnega statusa športnikov v Sloveniji.

V času absolventskega staža in dela pri Sindikatu športnikov Slovenije (v nadaljevanju SŠS) sem podrobneje spoznal zgoraj omenjeno problematiko delovnih razmerij v športu pri nas, zato bom v diplomskem delu poskušal poiskati odgovore na določena vprašanja na to temo.

Pri sindikatu sem dobil vpogled tudi v ureditve športne zakonodaje v drugih evropskih državah. Osredotočil sem se predvsem na države, ki imajo športnikom prijaznejšo davčno zakonodajo. Splošno znano je, da se morajo športniki za dosego vrhunskih rezultatov v času kariere odpovedati veliko stvarem, ker lahko le tako dosežejo zelene rezultate. Tako velikokrat opustijo izobraževanje, saj mnogi le stežka združujejo vsakodnevne treninge, potovanja in tekmovanja s šolskimi obveznostmi. Problemi nastanejo ob zaključevanju karier, ko se športniki soočijo s težavami poklicne prekvalifikacije, za kar potrebujejo veliko časa. Kdor ne uspe doseči izobraževalnih ciljev v času kariere, ima po koncu le-te večje težave pri iskanju zaposlitve. V primerjavi s svojimi vrstniki prične z delom na nižjem delovnem mestu (nižja izobrazbena stopnja in manj delovnih izkušenj). Glede na rezultate raziskave Cecić Erpičeve (2002) imajo vrhunski športniki ob koncu športne poti probleme z vsakdanjimi opravili, kot so urejanje kreditov, pisanje prošenj, računalniško pismenostjo itd., za katere so prej skrbeli njihovi starši, športni agenti ali delodajalci (klubi). Zelo malo je športnikov, ki bi v karieri zaslužili toliko, da jim ne bi bilo potrebno razmišljati o prihodnosti in skrbeti za nadaljnji dohodek. Veliko je tudi športnikov, ki zaradi neukosti in lastnih zgrešenih investicij v času kariere kar hitro ostanejo brez vsega. Takšne športnike bi bilo treba sistemsko zaščititi,

saj sami velikokrat nimajo časa za dodatna izobraževanja s področja financ (oz. ravnanja z njimi). Po predvidevanjih SŠS traja športnikova kariera v povprečju največ okoli 15 let. V tem času bi si naj uspešen vrhunski športnik zaslužil in prihranil dovolj sredstev tudi za določeno obdobje po športni karieri. To je v Sloveniji zelo težko, saj imamo izjemno neprijazno davčno zakonodajo, ki športnika v času aktivne kariere prisili k plačevanju visokih davkov in mu ne nudi skoraj nikakršnih ugodnosti in možnosti varčevanj za življenje po koncu športne kariere, kot je to mogoče v tujini. Veliko evropskih držav pozna na tem področju izjeme in nudi športnikom v času kariere različne davčne olajšave in možnosti varčevanj v premostitvenih skladih. Takšne ugodnosti omilijo in skorajda izničijo problem prekvalifikacije in vključevanja športnikov v družbo po končanih karierah, saj imajo ti posledično prihranjenih dovolj sredstev in časa za prilagoditev na novonastale razmere.

1.1 Oprelitev predmeta, opis problema, cilji in namen

Predmet diplomskega dela je vrhunski šport, kjer se bom osredotočil na dve večji težavi, ki zadevata poklicne športnike v kolektivih športih pri nas.

Večina poklicnih športnikov v moštvenih športih v Sloveniji nima zadostno urejenega delovnopравниega in davčnega statusa, zato se jih veliko po koncu športne poti ali že v času trajanja le-te, znajde v brezizhodnem položaju. V našem prostoru je vse več športnikov, ki se znajde v finančnih težavah in osebnih stiskah zaradi pomanjkljivo urejene zakonodaje o delovnih razmerjih in neprijazne davčne zakonodaje. Veliko takšnih primerov poznamo iz ekipnih športov, kjer športniki, organizirani kot samostojni podjetniki, zaidejo v težave zaradi neplačevanja klubov.

V diplomskem delu bom zato skušal ob primeru nogometa odgovoriti na vprašanje, ali športniki v kolektivnih športih v Sloveniji izpolnjujejo pogoje za pridobitev statusa delavca, kot izhaja iz določb Zakona o delovnih razmerjih¹ (ZDR). Opretil se bom do vseh elementov delovnega razmerja iz 4. člena ZDR z namenom ugotoviti, ali športniki izpolnjujejo omenjene pogoje. Ker se zavedam specifičnosti delovnih razmerij v športu, bom opozoril na spremembe oz. dopnila ZDR in Zakona o športu² (ZSpo), ki bi se morala izvesti, da bi bilo možno skleniti redna delovna razmerja in nakazal možne rešitve za izboljšanje pogodbenih razmerij v nogometu.

---

¹ Zakon o delovnih razmerjih (ZDR). Ur. l. RS 42/2002.

² Zakon o športu (ZSpo). Ur. l. RS 22/1998.

V drugem delu se bom osredotočil na primerjavo davčnega statusa športnikov pri nas in v tujini. Znano je, da je vse več uspešnih slovenskih športnikov nezadovoljnih, saj v zelo kratkem časovnem obdobju zaslužijo nadpovprečno veliko, a jim država, zaradi pomanjkanja olajšav in neprilagojene davčne zakonodaje, z davki pobere velik del zaslužka. Na podlagi primerjalne analize Ernst&Young (2006) bom prikazal kakšne olajšave, davčne ugodnosti in možnosti varčevanja nudijo športnikom v času trajanja športne kariere v »športno razvitih« državah v Evropi (primer nogometa). Tako bom poskusil dokazati, da slovenska zakonodaja na tem področju ni primerljiva z zakonodajo iz »športno razvitih« držav.

Namen diplomskega dela je opozoriti na status poklicnih športnikov, ki ga je potrebno urediti zaradi posebnega pomena vrhunskega športa. Zagotoviti je potrebno socialno varnost velikemu številu mladih, ki četrtino delovne dobe namenijo poklicnemu športu. Šport ima poseben pomen za promocijo države in služi prebivalstvu kot zgled za zdrav način življenja.

1.2 Metode dela, hipoteze in struktura

V diplomskem delu sem uporabil v uvodnem delu metodo deskripcije (opisovanja) in metodo kompilacije (uporaba izpiskov, navedb, citatov drugih avtorjev) v nadaljevanju sem ob ugotavljanju elementov delovnega razmerja uporabil analitično metodo (metoda razčlenjevanja celote v posamezne dele) in v zadnjem delu, pri primerjavi premostitvenih/kariernih skladov, komparativno metodo (metodo primerjanja).

V diplomskem delu preverjam veljavnost naslednjih dveh hipotez:

H1: Med športniki in športnimi klubi obstaja delovnopravno razmerje.

H2: Davčni in pokojninski status poklicnih športnikov v Sloveniji je zadovoljivo urejen.

Diplomsko delo je sestavljeno iz petih delov. V uvodu opišem težave športnikov in problematiko, s katero smo se vsakodnevno srečevali v času dela pri sindikatu. Drugi del je namenjen opredelitvi pojmov, definicij, zgodovine in drugih dejstev in ozadij, ki so pomembna za nadaljnjo obravnavo. V tretjem delu se lotim vseh elementov delovnega razmerja na primeru nogometa, z namenom ugotoviti, ali lahko v športu govorimo o delovnih razmerjih. Dobre primere praks, varčevanj v premostitvenih skladih in davčnih olajšav iz tujine podam v četrtem poglavju. V zadnjem poglavju sledijo ugotovitve, do katerih sem prišel v tretjem poglavju, ter povzetek celotnega diplomskega dela z zaključno besedo.

2 OPREDELITVE POJMOV IN RAZVOJ ŠPORTA

2.1 Opredelitev pojma »šport«

Beseda šport naj bi izvirala iz angleškega glagola to desport, ta pa iz starofrancoskega desport, kar pomeni kratkočasiti se, razvedriti se, zabavati se. Svoje korenine naj bi imel ta izraz v latinskem disportate oziroma deportate, kar v prevodu pomeni odnašati (de – od, portare – nesti). Skrajšana oblika sport naj bi se prvič pojavila v 15. stoletju. Danes ima beseda sport mednarodno veljavo z istim pomenom. V vsakodnevni rabi pojem označuje obliko telesne dejavnosti, igro ali tekmovanje (Bergant Rakočevič in drugi 2008, 27).

Čeprav se zdi opredelitev športa enostavna in neproblematična, pa temu vendarle ni tako. Obstaja veliko definicij, vendar nobena ni povsem ustrezna, saj se dotikajo le posameznih vidikov športa in težko zajamejo njegovo celoto (Šugman 1997, 23).

Po Bergant Rakočevičevi (2008, 27) merila, ki označujejo neko dejavnost kot šport, niso vedno v enaki meri upoštevana, zato poznamo več definicij športa. Tipična merila za klasifikacijo neke aktivnosti kot športa so gibanje, prizadevanje za uspeh, tekmovalnost, svoboda cilja in enakost možnosti. Sprašuje se ali lahko dejavnosti kot so biljard, igre s kartami, šah ipd. štejemo k športu, saj pri teh ni prisoten odločilni opredelilni element športa, telesna aktivnost. Ugotavlja, da so k športu poleg telesnih vaj kmalu vključili tudi tehnične iznajdbe in spretnost njihove uporabe (avtomobilski športi, motorno kolo ipd.), kar je šport privedlo do stopnje popolne komercializacije in profesionalizacije (povzeto po Bergant Rakočevič 2008, 27).

V slovarju slovenskega knjižnega jezika (Bajec 2005) najdemo za besedo šport razlago: »po ustaljenih pravilih izvajana telesna dejavnost za krepitev telesne zmogljivosti, tekmovanje, razvedrilo«.

V 2. členu Evropske listine o športu³ pomeni »šport« vse oblike telesne aktivnosti, ki so s priložnostnim ali organiziranim ukvarjanjem usmerjene k izražanju ali izboljševanju telesne vzdržljivosti, k duševnemu blagostanju in k oblikovanju družbenih odnosov ter pridobivanju rezultatov na tekmovanjih na vseh ravneh (Evropska listina o športu, 1992).

»Šport je družbeni pojav. Njegovo mesto in vloga v družbi sta najbolj neposredno odvisna od stopnje razvitosti družbene zavesti, od potencialnih vrednot športne aktivnosti in realnih družbenih odnosov do teh vrednot« (Tušak in Tušak 2001, 94). Po njunem mnenju šport kot tak ne pomeni vrednoto samo po sebi, ampak je športna aktivnost najpogosteje le sredstvo za doseganje splošnih specifičnih družbenih ciljev. Tako razlikujeta več vrednostnih orientacij do športa:

- *Razvojni šport, kjer športna aktivnost pomeni sredstvo, s katerim družba pospešuje in usmerja psihofizični in psihosocialni razvoj svojih članov.*
- *Rekreativni šport, ki je sredstvo za ohranjanje psihofizičnih sposobnosti posameznika na optimalnem nivoju.*
- *Standardni šport, ki pomeni stalno sekundarno aktivnost, ki se ji namenja večji del prostega časa, smisel aktivnosti pa je poleg doseganja in ohranjanja optimalnega nivoja psihofizičnih aktivnosti tudi doseganje visokih športnih rezultatov in s tem družbenih efektov, ki sledijo takim rezultatom.*
- *Vrhunski šport, ki v vsakodnevni praksi predstavlja tradicionalni in splošni model mišljenja o športu (Tušak in Tušak 2001, 94).*

Kot lahko vidimo, obstaja veliko različnih definicij in pojmovanj športa, saj je šport aktivnost, s katero se lahko ukvarja prav vsak. Zato je toliko bolj pomembno, da na tej točki podam še obrazložitev delitve športa na športno rekreacijo, amaterski in profesionalni šport. S slednjim

---

³ Evropska listina o športu je bila sprejeta na 7. konferenci evropskih ministrov odgovornih za šport v sklopu Sveta Evrope na Rodosu 15. maja 1992. Listina je nadaljevanje Evropske listine športa za vse, ki jo je Svet Evrope sprejel že leta 1975. Dokument ima pri delu Sveta Evrope na področju športa izjemno težo, saj je bil sprejet z namenom, da države članice Sveta Evrope na temelju določil Evropske listine o športu v svojih državah vzpostavijo enotne temelje za razvoj športa v celoti. Listina se v določilih dotika praktično vseh področij pomembnih za skladen razvoj športa kot so organiziranost športa, pravica do športnega udejstvovanja, financiranje športa, športni objekti, varstvo okolja, razvoj vrhunškega športa, prostovoljno delo v športu, mednarodno sodelovanje v športu itd.

se bom v diplomskem delu tudi ukvarjal in sicer na področju nogometa. Obstajajo bistvene razlike:

- profesionalizem – profesionalni šport je tisti, v katerem so športniki v delovnem razmerju (posameznik ali skupina) in dobivajo za to plačo. Profesionalci so poklicni športniki, ki se preživljajo s športom in so v delovnem razmerju v športni organizaciji;
- amaterizem – pri amaterskem športu športniki niso v delovnem razmerju in za športno udejstvovanje običajno ne dobivajo nobenega plačila, lahko pa dobivajo povrnjene materialne stroške in podobno;
- športna rekreacija – pri športu kot razvedrilu je poudarek na človekovem udejanjanju, na ohranjanju in izboljšanju zdravja, sprostitvi in druženju (Šugman in drugi 2002, 28–29).

2.2 Športnik

»Športnik je vsaka fizična oseba, ki je registrirana pri nacionalni panožni športni zvezi (NPŠZ) in tekmuje v uradnih tekmovalnih sistemih nacionalnih panožnih športnih zvez« (ZSpo 1998, 37. čl.). »Kategorizirani športnik je registrirani športnik, ki pridobi naziv mladinskega, državnega, perspektivnega, mednarodnega ali svetovnega razreda po Kategorizaciji Olimpijskega komiteja Slovenije« (OKS 2010a). Tako ima po Jagodicu (2009) od okoli 80 000 registriranih športnikov v Sloveniji manj kot 5000 športnikov status enega od razredov.

2.2.1 Vrhunski športnik

Vrhunski šport ima pri nas visok ugled, saj smo Slovenci znani kot športni navdušenci, ki cenimo vrhunske dosežke naših športnikov na mednarodnih tekmovanjih. Zato je toliko pomembneje, da v diplomskem delu natančneje definiram, kaj pomeni vrhunski šport in kakšna je razlika med vrhunskim ter poklicnim športom, ki se mu bom posvetil v nadaljevanju.

»Naziv vrhunškega športnika si pridobi državljan Republike Slovenije, ki doseže vrhunski športni dosežek mednarodne vrednosti. Kriterije za vrhunski športni dosežek iz prvega odstavka in trajanje naziva določi strokovni svet na predlog Olimpijskega komiteja Slovenije, oziroma pristojne nacionalne športne zveze« (ZSpo 1998, 38. čl.). Po zakonu se za vrhunski

šport šteje priprava in tekmovanje športnikov, ki imajo status perspektivnega, mednarodnega in svetovnega razreda.

Vrhunski športnik si lahko po 39. členu ZSpo pridobi tudi določene pravice, kot je pravica do zdravstvenega zavarovanja, do nezgodnega zavarovanja, porodniškega varstva, pokojninskega in invalidskega zavarovanja in pravico do prilagoditve opravljanja obveznosti iz izobraževalnega procesa. Te pravice pa si lahko pridobi samo v primeru, če to sam zahteva in izpolnjuje dva pogoja:

1. imeti mora naziv vrhunškega športnika svetovnega razreda⁴,
2. če njegovi dohodki ne presegajo trikratnega povprečnega osebnega dohodka v Sloveniji.

Vsako leto se ugotavlja, če so pogoji izpolnjeni, o zahtevi za odobritev plačila prispevkov pa odloča minister. Športnik ima tudi določene obveznosti, ki jih mora izpolnjevati, če želi ohranjati zgoraj naštetе pravice. In sicer se mora na povabilo udeleževati nastopov reprezentanc Republike Slovenije ter ravnati v skladu z mednarodnimi pravili in pravili nacionalnih panožnih športnih zvez ter normami športne etike in morale (povzeto po ZSpo 1998).

2.2.2 Poklicni športnik

»Posameznik lahko opravlja naloge v športu kot poklicni športnik, če je dopolnil starost petnajst let, je aktiven športnik, član nacionalne športne zveze in ima stalno ali začasno prebivališče v Republiki Sloveniji« (ZSpo 1998, 35. čl.). Če športnik izpolnjuje navedene pogoje, se lahko začne ukvarjati profesionalno oz. poklicno z športom, kar pomeni, da šport postane njegov glavni vir zaslužka. »Poklicni športniki so se dolžni vpisati v razvid pri ministrstvu, pri tem morajo predložiti dokazila o izpolnjevanju pogojev. Vpisani so za nedoločen čas, zato so tudi obvezani, da ministrstvu sporočijo spremembe, če jim npr. status

---

⁴ OKS na podlagi dokumenta Pogoji, pravila in kriteriji za registriranje in kategoriziranje športnikov v RS, vsako leto razvrsti športnike v pet kakovostnih razredov (v te razvrsti le športnike, ki izpolnjuje prej omenjen pravilnik). Kriteriji posredno postavljajo standarde vrhunškega športa skozi analitično primerjavo mednarodnih tekmovalnih sistemov in jih na nacionalnem nivoju dopolnjujejo z domačimi tekmovanji. S tem opredeljujejo pogoje za oblikovanje selekcijske piramide športa v Sloveniji. Tako so športniki razvrščeni v svetovni, mednarodni, perspektivni, državni in mladinski razred. Športnik je uvrščen v svetovni razred na osnovi uvrstitve na olimpijskih igrah, svetovnih prvenstvih, za osvojeno medaljo na evropskih prvenstvih, svetovnih igrah, za končno uvrstitev v svetovnem pokalu in nekaterih drugih kakovostno primerljivih tekmovanjih in za dosežen svetovni ali evropski rekord. Ob pridobitvi status športnika svetovnega razreda traja 48 mesecev (4 leta).

aktivnega športnika preneha, niso več člani v nacionalni panožni zvezi ali nimajo več stalnega oz. začasnega prebivališča v RS« (Zspo 1998, 36. čl.).

Poklicni športnik je torej tisti, ki se preživlja s športom in je v delovnem razmerju z drugo športno organizacijo ali pa je zasebni poklicni športnik in je za to plačan. Ni pa nujno, da so vsi poklicni športniki tudi vrhunski športniki in obratno. V slovenskem nogometu npr. nimamo niti enega nogometaša, ki bi bil kot športnik uvrščen v svetovni razred po kategorizaciji OKS, saj je za takšen razred v nogometu potrebno doseči uvrstitev na:

- OL osvojeno 1. do 8. mesto,
- SP osvojeno 1. do 8. mesto,
- EP osvojeno 1. do 4. mesto (Kategorizacija OKS, 93).

Ni torej nujno, da se športnik, ki ni uvrščen v najvišji razred po kategorizaciji OKS, ne more preživljati z udeleževanjem v svoji športni panogi. Prej nasprotno, poznamo zelo veliko športnikov v kolektivnih športih (nogomet, košarka, rokomet ipd.), ki verjetno nikoli ne bodo v tej kategoriji, pa v času kariere zaslužijo dovolj za svojo eksistenco. Po drugi strani pa poznamo športnike, ki so zaradi svojih rezultatov uvrščeni v svetovni razred, pa se ne morejo preživljati s svojim delom, saj njihov šport ni toliko razširjen ter prepoznaven in se posledično v njem »vrti« manj denarja.

2.3 Razvoj športa

2.3.1 Kratka zgodovina

Zgodovina športa nas lahko veliko nauči o družbenih spremembah in pomenu športa za ljudi skozi čas. »Kot je splošno znano, šport izvira iz antičnih časov. Zmagovalci tekmovanj olimpijskih iger v antični Grčiji so sicer danes znani šele od leta 776 pr. n. št., vendar naj bi preučevalci starega veka dokazali, da segajo te igre daleč nazaj v drugo tisočletje pr. n. št. Udeleženci so tedaj tekmovali na primer v teku, dvoboju, peteroboju, konjeniških dirkah, izbirali pa so tudi najboljšega trobentača in glasnika« (Kruse 1996, 9). »V antičnem svetu je vladajoči razred vzgajal mlado generacijo v duhu ohranitve sistema, zato je imel poseben sistem šolanja otrok, namenjen le svobodnim. Vzgoja in gimnastika (šport danes), ki sta tesno povezani, sta se v posameznih državah razlikovali, bistvo pa je vendarle ostajalo povsod enako. To je, zagotoviti nadvlado novo oblikovanemu, vladajočemu razredu z vzgojo spretnega poslušnega, socializiranega in telesno vzdržljivega vojaka« (Šugman 2002, 36).

Rimski cesar Teodozij je 394. leta zaradi prodora krščanstva prepovedal vse prireditve; to je bil tudi konec antičnih olimpijskih iger. Ta odločitev je imela daljnosežne negativne posledice za gimnastiko (šport) v srednjem veku. Med 14. in 16. stoletjem se je porajajoče srednjeveško meščanstvo začelo zgledovati po fevdalcih, od katerih so zahtevali enake pogoje in izobrazbo za svoje otroke. V filozofiji in književnosti se je pojavila nova smer imenovana humanizem, ki je opozarjala na pomembnost telesne vzgoje pri odraščanju otrok. Po njihovi zaslugi so se spomnili davnih antičnih dosežkov na področju športa in obudili nekatere zvrsti, k čemur so pripomogli tudi vedno pogostejši napadi roparjev in drugih osvajalcev, zato so mesta začeli obdajati z zidovi in se urediti v lokostrelstvu, mečevanju in obvladovanju kopja. V 18. stoletju se v Evropi prvič pojavijo tudi številni gimnastični sistemi, kot so turnerstvo v Nemčiji in sokolstvo na Češkem, ki sta imela velik vpliv tudi na športno dejavnost pri nas (povzeto po Šugman 2002, 36–40).

V drugi polovici 18. in prvi polovici 19. stoletja so nastali temelji tega, kar danes pojmuje kot sodobni šport. Bistvene značilnosti športa kot so določanje pravil, redna tekmovanja in izboljševanje dosežkov se prvič pojavijo v Angliji, kjer so poleg tradicionalnih klubov, značilnih za višjo družbo, postajale središče športa tudi univerze in javne šole (Cox 2000, 114–117). Šport se je torej institucionaliziral. »Med prva najpomembnejša sodobna športna tekmovanja štejejo veslaško tekmovanje med univerzama iz Oxforda in Cambridgea, ki poteka nepretrgano od leta 1823. Konec 19. stoletja je v Franciji oživela ideja za obnovitev olimpijskih iger in prve olimpijske igre nove dobe so bile v Atenah leta 1896« (Ilešič 2009, 31).

2.3.2 Profesionalizacija in komercializacija športa

Po M. Ilešiču (2009, 31) je značilnost sodobnega vrhunskega športa njegova profesionalizacija in komercializacija. Do sedaj veljavne vrednote športa kot jih opisuje E. Lauerbach (1972, 10), kot so biološka, pedagoška in socialna vloga, stopajo v ozadje. »V nasprotju s splošnim prepričanjem pa že antični grški športniki niso bili popolni amaterji⁵. Med pripravami na olimpijske igre so jih podpirali oziroma vzdrževali drugi, zmagovalec pa je bil v domačem okolju poleg slave pogosto deležen tudi materialnih koristi. Koncept amaterstva se je pravzaprav pojavil na začetku razvoja sodobnega športa v Angliji« (Ilešič 2009). Razvnel se je boj med predstavniki delavstva in pripadniki višjih slojev, ki so si s športnim udejstvovanjem skušali zagotoviti monopol, oziroma poskušali preprečiti

---

⁵ Beseda amater izvira iz francoske amateur, ta pa iz latinske amare – ljubiti, v pomenu ljubitelj.

predstavnikom delavskega razreda, da bi se s športom ukvarjali tudi ti. Zamisel o športu kot posebni panogi, ki bi naj bila sama sebi namen, je prevladovala tudi na začetku novega olimpijskega gibanja. Predvsem se športa ne bi smelo skaliti z materialnimi nagradami in dobički udeležencev, saj naj bi to bilo nečastno in nasprotovalo sami ideji in namenu športa. Kljub temu se je profesionalni šport razvil že konec 19. stoletja. Na olimpijskih igrah leta 1900 v Parizu so na primer organizirali posebna tekmovanja za poklicne športnike, čeprav je olimpijsko gibanje profesionalizmu v športu nasploh zelo nasprotovalo (Kruse, 22–33).

MOK⁶ je konec dvajsetih let 20. stoletja končno dovolil odškodnine za izpad dohodka, kar lahko štejemo med začetke profesionalizacije športa. Sočasno so ponekod v Angliji in ZDA univerze športnikom podeljevale štipendije. Popolna prevlada profesionalizacije in komercializacije, kot ju v športu poznamo danes, se začne v osemdesetih letih 20. stoletja. Z dovoljenjem MOK so se lahko poklicni športniki leta 1988, deloma pa že leta 1984, udeležili olimpijskih iger. Ta profesionalizacija je bila pravzaprav posledica komercializacije. »Največja tekmovanja, kamor nedvomno v prvi vrsti spadajo olimpijske igre, so postajala namreč čedalje bolj odvisna od trženja, sponzorstva in predvsem od denarja, ki so ga za pravice do oddajanja s prizorišč plačale radiodifuzne organizacije. Razširjenost in priljubljenost takih športnih tekmovanj je spodbujala tekmovalnost športnikov, zato se je interes, da tekmujejo najboljši, povečal« (Ilešič 2009, 32).

2.3.3 Evropski in ameriški model organiziranosti

Po Giacomelliju (2002) ločimo predvsem dva modela organiziranosti ter financiranja športa in sicer evropskega ter ameriškega. Na oba vplivajo kulturne in družbene posebnosti ter zgodovinske okoliščine, od obeh pa kopirajo in posnemajo tudi na drugih kontinentih.

Na splošno se organiziranost športa v Evropi in drugod po svetu, zlasti v ZDA, precej razlikuje, tako po statusu nacionalnih in nadnacionalnih panožnih zvez kot po organiziranosti tekmovanj, pri čemer je predvsem mišljena pravica do udeležbe in napredovanja ter ohranjanja statusa »tekmovalnih« pravic.

Evropski model organiziranosti (pa tudi financiranja) športa ima piramidalno zasnovo. V enoten sistem so povezane vse pojavne oblike športa in potemtakem predpostavlja v svojih

---

⁶ Mednarodni olimpijski komite (MOK) je organizacija s sedežem v Laussani, Švica. Ustanovil jo je Pierre de Coubertin leta 1894 z namenom obuditi olimpijske igre in jih prirejati vsaka štiri leta. Organizacijo sestavlja 205 nacionalnih olimpijskih komitejev – za Slovenijo je to Olimpijski komite Slovenije (OKS). Več informacij je možno dobiti na spletni strani od MOK.

temeljnih tudi sožitje in prepletanje obeh njegovih velikih agregatov; neselektivnega športa za vse in vrhunškega športa z vsemi svojimi reprodukcijskimi izseki (športnim naraščanjem in perspektivnimi športniki) vmes. Kratko rečeno, evropski model (predvsem najbolj razširjeni športi z žogo) temelji na letnem napredovanju oziroma ohranjanju tekmovalnega statusa glede na rezultate prejšnje sezone, upoštevajoč hierarhijo ligaških tekmovanj in članstva nacionalnih zvez v ustreznih evropskih zvezah. Predvsem je značilna odsotnost strogega ločevanja med poklicnim in amaterskim športom (Ilešič 2009, 46). Ta model je globoko zakoreninjen v tradiciji evropske civilne družbe in zrcali evropski odnos do športa in njegovih etičnih vrednot. Ni toliko odvisen od trga in njegovih zakonitosti, kar se kaže tudi pri financiranju športa s strani državnih oblasti in lokalnih skupnosti, čeprav je treba reči, da se z globalizacijo tudi v evropskem profesionalnem športu kažejo tendence po posnemanju ameriškega. Vendar pa Evropa vztraja pri svojem modelu, v tem smislu pa jo tudi podpirata tako Evropska listina o športu (Svet Evrope, 1992) kot tudi Bela knjiga⁷ EU o športu (2007).

Po drugi strani je za ameriški model najbolj značilno, da sta amaterski in profesionalni šport ločena in med njima ni vzpostavljena finančna solidarnost. »Ameriški model se torej od evropskega precej razlikuje. Opreljujejo ga povsem tržna naravnost, strogo ločevanje poklicnega in amaterskega športa, osredotočanje na optimalni dobiček in podobnost z zabavno industrijo. Tako rekoč ves amaterski šport poteka na univerzah pod okriljem zveze NCAA⁸. Poklicni šport se osredotoča na najbolj priljubljene moštvene igre z žogo: košarko, hokej, ameriški nogomet in bejzbol« (Ilešič 2009, 46). Poklicna tekmovalna združenja, zaradi zanimivosti in izenačenosti tekmovanj, vzdržujejo zaprt sistem, kjer moštva ne izpadejo iz tekmovanja. Prav tako se vanj ne morejo kar tako uvrstiti, saj se tekmovalna pravica kupi⁹, kar pomeni, da ima lastnik moštva dovolj finančnih sredstev za konkurenčno nastopanje v tekmovanju. Tako lahko zaznamo nekakšno horizontalno solidarnost, kjer dobijo slabše uvrščena moštva določene prednostne pravice pri nabavi igralcev (t. i. drafti), prav tako se določijo spodnje in zgornje meje za zaslužke novincev in mladih igralcev. Najboljše mlade igralce torej ne dobijo najbogatejši klubi, temveč tisti, ki jim obljubijo visoko »minutažo« ipd.

---

⁷ Bela knjiga EU o športu. Gre za prvo pobudo Komisije evropskih skupnosti iz leta 2007, v okviru katere je prvič obsežno obravnavala s športom povezana vprašanja. Splošni cilj pobude je začrtati strateško usmerjenost vloge športa v Evropi, spodbuditi razprave na številne teme, izboljšati prepoznavnost športa v procesu oblikovanja politike EU in osveščati javnost o potrebah in posebnostih športnega sektorja. Cilj pobude je izpostaviti pomembna vprašanja, kot je uporaba zakonodaje EU v športu, poleg tega pa opredeliti nadaljnje, s športom povezane ukrepe na ravni EU.

⁸ National Collegiate Athletic Association (NCAA) je pol-prostovoljno združenje 1.281 institucij, konferenc, organizacij in posameznikov, ki organizira športne programe za veliko šol in univerz v Združenih državah Amerike. Njen sedež je v Indianopolisu, Indiana.

⁹ Glej več v Nafziger.

Temu so prilagojena tudi pravila lig, kriteriji za delitev dobička, vodenje kolektivnih pogajanj, pri sooblikovanju katerih pa ima praviloma zelo pomembno besedo sindikat športnikov (igralcev) (Ilešič in drugi 2009, 47).

2.3.4 Sindikalno gibanje na področju športa

Začetki sindikalizma v športu v Evropi segajo v leto 1898, kjer se je skupina igralcev nogometa v Angliji združila z namenom, preprečiti klubom, da bi z njimi trgovali brez njihovega soglasja. Tako je bilo ustanovljeno prvo združenje igralcev nogometa (AFU- Association Footballers' Union), ki pa je kmalu za tem leta 1901 prenehalo z delovanjem, saj niso dosegli ciljev, ki so si jih zadali. Večina igralcev ni bila profesionalcev in zato tudi ne preveč zavzeta za sindikalni boj. Tako lahko kot letnico ustanovitve prvega pravega aktivnega športnega sindikata štejemo leto 1907, ko je Billy Meredith¹⁰ s soigralci iz nogometnega kluba Manchester United ustanovil prvi t. i. sindikat igralcev nogometa (AFPU¹¹). Njihov glavni namen je bil ukinitvev zgornje meje zaslužka, 4 funte na teden, ki ga je lahko igralec takrat dobil v prvi angleški ligi. Igralci so se za takšno potezo odločili po različnih pripetljajih v preteklosti, ko klubi ob primeru poškodb svojih igralcev niso več plačevali in ko ob smrti igralca Thomasa Blackstocka zaradi poškodbe med nogometno tekmo, njegova družina ni

Slika 2.1: Billy Meredith, ko je igral za Manchester United

Vir: For the Good of the Game (1998).

¹⁰ William (Billy) Meredith je bil ustanovitelj prvega priznanega športnega (nogometnega) sindikata. Rojen 28. 7. 1874 v Black Parku, Wales, je (rudar po poklicu) kot nogometaš zaslovel pri Manchester Cityu, po tem ko ga je igralec moštva Aston Ville, Alec Leake, obtožil poskusa podkupovanja na zadnji tekmi prvenstva med Aston Villo in Manchester Cityem, kjer bi mu naj Meredith ponudil 10 funtov za poraz Aston Ville. V preiskavi, ki jo je izvedla FA, so ugotovili, da se Manchester City ni držal pravil in je svojim igralcem plačeval višje tedenske honorarje, kot je bilo takrat dovoljeno (4 funte). S prepovedjo igranja v naslednjih letih so kaznovali tako klub kot igralce. Meredith je v svoji karieri igral za Chick, Nortwich Victorio, Manchester City, Manchester United in reprezentanco Walesa ter osvojil 2 prvenstvena naslova, 2 pokala FA ter mednarodni pokal za Wales. Vso kariero nogometaša se je kot član sindikata boril za pravice igralcev, višje plače, izvedel prvo stavko na področju športa in umrl 19. 4. 1958 na domu v Manchesteru.

¹¹ Association Football Players Union (AFPU) je najstarejše združenje profesionalnih športnikov na svetu iz leta 1907 in ima danes preko 4000 članov. Namen združenja je varovati in izboljšati pridobljene pravice za svoje člane ter se v njihovem imenu pogajati z zvezo FA glede izboljšav kolektivne pogodbe za igralce in njihovega statusa. Zastopa igralce iz Velike Britanije in se danes imenuje PFA (Professionals' Footballers' Association). Več informacij na spletni strani od angleškega sindikata PFA.

dobila nikakršnega nadomestila oz. odškodnine. Kmalu so se jim pridružili skoraj vsi igralci prve angleške nogometne lige in skupaj so leta 1908 dosegli povišanje zgornje meje tedenskega zaslužka tako, da so bili igralci upravičeni do bonusov in delitve dobička, ki ga je na koncu leta ustvaril njihov klub. Hkrati se je v naslednjih letih začel tudi mučen boj sindikata z vzponi in padci, saj so angleška nogometna zveza (FA – Football Association) in klubi naredili vse, da bi preprečili njihovo delovanje in ustrahovali člane sindikata. Vsi igralci Manchester Uniteda, ki so bili včlanjeni v sindikat, tako pol leta niso dobili plačila za svoje igre. Veliko članov je zato izstopilo iz sindikalnega gibanja. Mnogi, ki so vztrajali, niso dobili priložnosti zaigrati za reprezentanco in podobno. Po prvi svetovni vojni leta 1920 je bila izpeljana tudi prva stavka, kjer so se igralci zavzemali za povišanje zgornje meje plačila na 10 funtov na teden. Njihove zahteve so bile delno uslišane, FA je omejila tedenski zaslužek na 9 funtov (povzeto po Harding 1998).

Danes poznamo sindikalno organiziranost v športu v večini razvitih držav sveta. Predvsem se organizirajo športniki v moštvenih športih, kjer se tudi pojavlja največ nepravilnosti, izsiljevanj in neupoštevanja pogodbenih obveznosti s strani delodajalcev (klubov). Športniki v individualnih športih povečini nimajo takšnih težav, saj tekmujejo v glavnem pod okriljem držav, njihov glavni vir zaslužka pa so sponzorske pogodbe in nagrade s tekmovanj. V Sloveniji je sklenjen sporazum¹² o zaposlovanju vrhunskih športnikov in trenerjev v MNZ, MORS, MF-CURS (sklenjen leta 1996, obnovljen leta 2007). Ob izpolnjevanju pogojev iz sporazuma se večina športnikov zaposli na teh ministrstvih (OKS 2007). Ni potrebno posebej poudariti, da so kategorizacija in pogoji za zaposlitev prilagojeni športnikom iz individualnih športov, ki jim tako država pomaga, da se lahko v miru posvetijo svoji športni karieri. V diplomskem delu se osredotočam na športnike iz kolektivnih športov, zato o tem problemu ne bom razmišljal, čeprav bi to lahko bila tema za kritično razpravo o kriterijih za zaposlitev vrhunskih športnikov pri nas.

Največ sindikatov športnikov tako poznamo v nogometu, ki je po vseh uradnih in neuradnih lestvicah ter raziskavah najbolj razširjena in najpopularnejša moštvena igra na svetu¹³. Krovna organizacija, ki združuje vse nogometne sindikate, se imenuje FIFPro¹⁴ (glej sliko 2.2.).

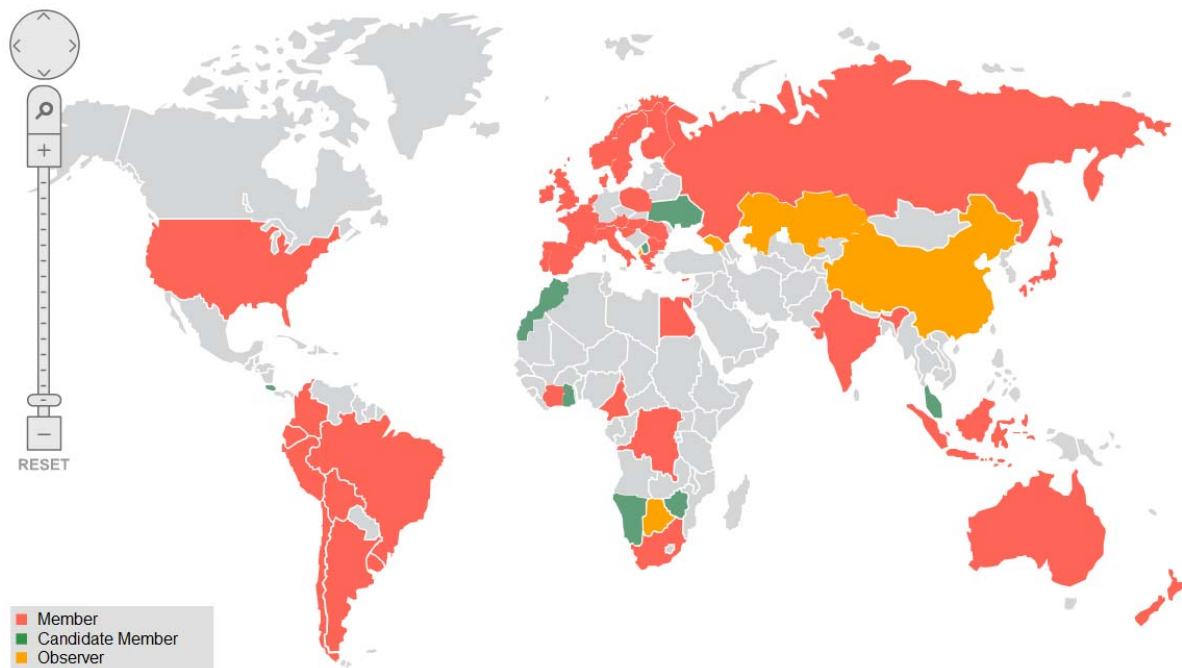
---

¹²Sporazum določa pravila in pogoje, ki jih morajo športniki izpolnjevati, če se želijo zaposliti v organih državne uprave ter pravice in dolžnosti, ki iz tega izhajajo. Več o sporazumu na spletni strani od OKS pod rubriko vrhunski šport.

¹³ Več o popularnosti in razširjenosti nogometa v dipl. delu Štraus Jureta, Globalizacija nogometa (2010) in Plešec Matije, Družba in nogomet (2002).

Po organiziranosti in vplivu so najmočnejši sindikati oz. združenja športnikov v ZDA, kjer se je v preteklosti že velikokrat zgodilo, da so zaradi nestrinjanj pri pogajanjih glede kolektivnih pogodb, odpadla celotna tekmovanja in so igralci zaradi lock outa¹⁵ eno sezono počivali ali si začasno poiskali druge delodajalce v Evropi oz. drugod po svetu. Predvsem so močni sindikati košarkarjev, hokejistov, igralcev ameriškega nogometa in bejzbola.

Slika 2.2: Članice FIFPro

Vir: FIFPro (FIFPro Members 2011).

Legenda: Member (članica), Candidate Member (kandidatka za članstvo), Observer (opazovana bodoča članica).

2.3.5 Sindikalno gibanje na področju športa v Sloveniji

Pod okriljem FIFPro deluje tudi slovenski nogometni sindikat imenovan SPINS¹⁶, ki je bil ustanovljen 6. oktobra 2003 in je že kmalu po ustanovitvi uspel privabiti v svoje vrste preko 300 novih članov. K sindikatu lahko pristopijo vsi igralci, ki so ali so bili kot nogometaši registrirani pri Nogometni zvezi Slovenije, pa od poteka zadnje registracije še niso pretekla 3

¹⁴ FIFPro je mednarodna organizacija, ki zastopa profesionalne igralce nogometa, ustanovljena leta 1965. Kot uradni zastopnik nogometašev je bila s strani FIFE in UEFA priznana leta 1995. Od takrat naprej skupaj z njima sodeluje pri pripravi vseh pravilnikov in gradiv, ki se dotikajo pravic igralcev, kot so uredbe glede prestopov igralcev, odškodnine, vzgoja in nadomestila, doping ipd. in tako ščiti ter zastopa interese nogometašev. Več o tem na glavni spletni strani FIFPro.

¹⁵ Lock out je blokada oz. prekinitev dela, kjer delodajalec preprečuje delojemalcu nadaljevati delo. Razlikuje se od stavke, kjer zaposleni zavračajo delo. Tako so omembe vredni lock outi v košarki (sezona 1995/1996 in 1998/1999), v hokeju (sezona 1994/1995 in 2004/2005) in najnovejši v ameriškem nogometu (sezona 2011/2012).

¹⁶ Sindikat profesionalnih igralcev nogometa Slovenije (SPINS).

leta. Igralec mora podati tudi pisno izjavo, v kateri navede, da prostovoljno pristopa v sindikat ter da bo spoštoval določila statuta in drugih aktov sindikata (SPINS 2011b). Trenutno je v sindikat včlanjenih okoli 500 članov. Letna članarina znaša za amaterje 50 EUR in za profesionalce 100 EUR. Za to ceno so vsi člani sindikata upravičeni do brezplačne pravne pomoči, strokovne pomoči, ob finančnih težavah lahko zaprosijo za enkratno solidarnostno pomoč, upravičeni so do pravnega zastopanja v sporih s klubi ali v primerih kršenja pogodbenih obveznosti. Sindikat nudi članom še vrsto drugih ugodnosti, kot so popusti pri nakupu športne prehrane ipd., za katere se je dogovoril z dolgoletnimi sponzorji v športu (povzeto po SPINS 2011a).

Člani SPINS so pridruženi člani Sindikata športnikov Slovenije (SŠS), člani Zveze svobodnih sindikatov Slovenije (ZSSS) in člani FIFPro, svetovne zveze nogometnih sindikatov. SPINS je tudi zastopnik igralcev slovenske nogometne reprezentance v pogajanjih z NZS¹⁷ in se zavzema za boljšo zdravstveno oskrbo, več pravic iz trženja podobe reprezentantov ipd. Dosegel je tudi ustanovitev Komisije za status igralcev, ki v primerih sporov igralcev s klubi, prednostno odloča o statusu igralca, tako da se le-ti izognejo dolgotrajnim postopkom pred sodišči, zaradi katerih je bilo marsikateremu igralcu onemogočeno nadaljevanje kariere. Redno izvajajo različne socialne projekte, skozi katere pomaga članom, ko so brez delodajalca. Prednostna naloga sindikata je ustanovitev Garancijskega sklada¹⁸ za nogometaše in uveljavitev enotne pogodbe¹⁹ za vse igralce v slovenskem klubskem prostoru.

Kasneje je bil v okviru SPINS-a ustanovljen tudi SŠS (Sindikat športnikov Slovenije), ki pa je šele dobro začel z delovanjem in še nima vidnejših rezultatov.

Dohodninski zakon je bil le kaplja čez rob. Zadnja leta so se stvari samo nabirale. Iz sezone v sezono so se razmere zgolj slabšale. Pri rezultatih, kakršne imamo, vidim, da gre vse strmo navzdol. Poznam veslača, ki je bil peti na svetovnem prvenstvu in deveti

---

¹⁷ Nogometna zveza Slovenije (kratica NZS) je krovna športna organizacija na področju nogometa v Sloveniji. Organizira tekmovanja v različnih domačih nogometnih ligah in pokalih ter za slovensko nogometno reprezentanco. Pod njenim okriljem trenutno nastopa 257 klubov in ima registriranih skupaj 41.972 članov. Ustanovljena je bila 23. 4. 1920, njen predsednik je Aleksander Čeferin.

¹⁸ Garancijski sklad oz. jamstveni fond bi zagotavljal igralcem, da bi bili v primeru prisilnih poravnjav in stečajev klubov, kot jih poznamo v zadnjem času, njihovi dolgovi vsaj delno poplačani iz prispevkov, zbranih v tem skladu. S strani SPINS je bil v preteklosti na NZS podan predlog sklada, ki bi bil organiziran po vzoru podobnih skladov iz tujine, kjer bi vanj finančna sredstva prispevale vse vpletene strani (NZS, ZNPL, SPINS in klubi). Tako bi bila športnikom zagotovljena določena socialna varnost v primeru finančnih težav klubov.

¹⁹ Pri enotni pogodbi je bistvo, da se igralec in klub pogajata le o času trajanja pogodbe in honorarju, ki bi ga prejel športnik, medtem ko bi bili bonusi, zdravniško varstvo, pogoji dela in drugi elementi v pogodbi dogovorjeni na ravni lige za vse igralce enako. Tako bi zaščitili mlajše, starejše in slabše igralce, ki nimajo velike moči v pogajanjih s klubi glede elementov v pogodbi. Govorimo o neke vrste kolektivni pogodbi na ravni nogometa.

na olimpijskih igrah, pa dobi na mesec 60.000 tolarjev. To je navadno životarjenje. Ljudje vidijo samo tistih nekaj športnikov, ki veliko zaslužijo. Daleč od resnice pa je, da bi bili športniki pri nas bogataši. Treba je spremeniti celoten sistem in športniku omogočiti, da ko zasluži in če zasluži, to vlaga naprej. Zdaj država športniku, če zasluži, pobere 60 odstotkov. Če ne zasluži, pa je ne briga, kako bo preživel (Čop 2005).

Veslač Iztok Čop, eden izmed ustanoviteljev SŠS in eden izmed najbolj znanih ter uspešnih slovenskih športnikov, je v svoji izjavi za Mladino izpostavil pereče težave športnikov. Od takrat do danes ni prišlo do sprememb ZSpo, kar pomeni, da je omenjena izjava našega šampiona še kako aktualna. Namen SŠS je v prihodnosti združiti profesionalne športnike vseh panog in se v njihovem imenu zavzemati za ugodnejši davčni, pravni, socialni in pokojninski položaj športnikov pri nas. Po besedah vodstva SŠS je njegova primarna vloga nudenje strokovne in pravne pomoči članom in predlaganje izboljšav zakonodajni veji oblasti na področju športa.

2.4 Športna zakonodaja

Danes ni več dvoma, da pravo kot sistem norm posega tudi na športno področje. Teorije, da »je šport igra, če pa je igra, ni prava« so že dolgo preživete. Razmerje med pravnim sistemom in dejanskim pojavom športa je predmet že kar težko preglednega števila znanstvenoraziskovalnih analiz in strokovne literature²⁰ (Consolo 1976, 29).

»Pri tem razmerju je poleg spornega zgodovinskega izhodišča (pravna »imuniteta« športa) posebej zanimivo tudi vprašanje, ali na (ne)smisel obravnavanja obeh pojavov skupaj ne vpliva jasno in na številnih primerih ugotovljeno dejstvo, da v športu veljajo posebne etične vrednote, ki ga razlikujejo od drugih področij medčloveških odnosov« (Ilešič 2009, 38). To velja zlasti za pravilo poštene igre (fair play) in tudi za posebno aktualno etično komponento, ki se kaže v prepovedi dopinga. Vendar taka posebna moralna pravila še zdaleč ne veljajo samo za šport. Če se ozremo v gospodarstvo, nam bo povsem očitno, da na tem področju veljajo nekatera posebna pravila obnašanja, zlasti pravila, ki jih označujemo z različnimi, dokaj istopomenskimi izrazi kot poslovna morala, dobri poslovni običaji itd. Ta pravila pravo pogosto sprejme v svoj sistem na različne načine (Zabel 1987, 175).

---

²⁰ Že vpogled v vodilne specializirane revije za pravo in šport kot so nemško Zeitschrift für Sport und Recht, angleško International Sports Law Review, italijansko Rivista del diritto sportivo in francosko Revue juridique et économique du sport, nam pokaže vso pestrost pravne problematike.

Posebna narava (specifičnost) športa torej dopušča samoreguliranost športa, kar je »pomemben izraz in poslanstvo evropske civilne družbe od konca 19. do začetka 21. stoletja« (Arnaut 2006, 29). Vendar pa meja med pravili in tistimi, ki lahko kolidirajo s splošnimi pravnimi načeli, ni vedno lahko določljiva. Pri organizacijski regulativi, na primer pri prehodu igralcev (pogosto vezani na državljanstvo), posegih športnih organizacij v delovno razmerje športnika, financiranje in licenciranje klubov in tekmovanj itd., ni izključeno, da so avtonomna športna pravila hierarhično podrejena splošnim pravnim načelom. O tem se je judikatura, kjer sta poleg nacionalnih sodišč pomembni CAS in SES, že večkrat izrekla in pogosto odločila v smeri omejitve avtonomije s takimi načeli (Ilešič in drugi 2009, 42).

Obravnavanje razmerij med pravom in športom daleč presega problem športne zakonodaje. Tako poznamo države, ki imajo obširno in splošno pravno ureditev športa in imajo splošne športne zakone kot npr. Francija, Grčija, Italija, medtem ko druge urejajo parcialna vprašanja, na primer delovna razmerja (Belgija) ali status profesionalnih klubov (Španija) (Fritzweiler 2007, 9–10).

Splošni predpisi, ki urejajo šport pri nas so Ustava Republike Slovenije (Ur.l. RS 33/91), Zakon o športu (Ur.l. RS 22/98), Nacionalni program športa v RS (NPŠ) (Ur.l. RS 24/2000), Zakon o društvih (Ur.l. RS 61/06, 58/09) in Evropski sporazum o pridružitvi med RS in evropskimi skupnostmi in njihovimi državami članicami, ki delujejo v okviru EU (Ur.l. RS 13/97).

V Sloveniji šport ureja zlasti Zakon o športu, ki izhaja iz načela prostovoljnega delovanja v športu in ureja le uresničevanje javnega interesa v športu. V glavnem ureja, poleg vseh dejavnosti iz 2. člena²¹, razmerja glede financiranja športa iz javnih sredstev, status javnih športnih objektov, položaj strokovnih delavcev in športnikov ter pogoje za organiziranje športnih prireditev. Zakon daje veliko vlogo OKS, kar pomeni, da je slovenski zakonodajalec sprejel koncept »nadzorovane avtonomije športa« (Ilešič in drugi 2009, 39).

Pomemben dokument je tudi Nacionalni program športa (NPŠ)²². Ta zajema celostno organizirano dejavnost športa, to je športno vzgojo, športno rekreacijo, kakovostni in vrhunski

---

²¹ 2. člen ZSpo – Javni interes v športu obsega naloge nacionalnega in lokalnega pomena v vseh segmentih športa, ki se opredelijo v Nacionalnem programu športa in programih športa lokalnih skupnosti, zlasti na področju: športne vzgoje, športne rekreacije, kakovostnega športa, vrhunškega športa, športa invalidov.

²² Nacionalni program športa v Republiki Sloveniji (NPŠ), Ur. l. RS 24-1065/2000, RS 31-3/2000.

šport ter šport invalidov, ki je v javnem interesu in se sofinancira iz javnih sredstev. Glede na usmeritve nacionalnega programa lokalne skupnosti in države sofinancirajo šport po merilih za izbor in uresničevanje letnih programov, ki jim morajo zadostiti posamezni nosilci in izvajalci športne dejavnosti. Uresničevanje programa na lokalni ravni spremlja občinski svet, na državni ravni pa vlada (NPŠ 2011).

Glede organiziranosti oz. pravnega statusa organizacij v Sloveniji ni omejitev. Športna organizacija je lahko gospodarska družba po določbah Zakona o gospodarskih družbah (ZGD-1)²³, lahko se organizira kot zavod ali ustanova, lahko pa se po Zakonu o društvih (ZDru-1)²⁴ organizira v pravni obliki društev oziroma njihovih zvez, kar je tudi najpogostejša oblika tako pri nas kot v tujini.

---

²³ Zakon o gospodarskih družbah (ZGD-1). Ur. l. RS 42/2006, RS 19-4/2006.

²⁴ Zakon o društvih (ZDru-1). Ur. l. RS 61/2006, RS 13-6/2006.

3 STATUS POKLICNIH ŠPORTNIKOV

3.1 Ocena sedanjega stanja

Resnost situacije, v kateri so se znašli slovenski poklicni športniki v kolektivnih športih, ponazarja izjava nogometaša Aleša Čeha iz uvoda tega diplomskega dela. Veliko jih že več mesecev čaka na plačilo svojih delodajalcev, hkrati se ubadajo z dolgovi do države in osnovnim zdravstvenim zavarovanjem.

V raziskavi, ki jo je opravil SŠS, je bilo po podatkih MNZ na dan 15. 9. 2010 v Sloveniji registriranih 7872 športnih društev, v katerih je bilo na dan 19. 10. 2010 aktivnih kot poklicnih športnikov 496 ljudi (glej tabelo 3.1).

Tabela 3.1: Seznam poklicnih športnikov

PANOGA	ŠTEVILO PŠ	%
NOGOMET	200	40,32
ROKOMET	112	22,58
KOŠARKA	61	12,30
ODBOJKA	34	6,85
HOKEJ NA LEDU	24	4,84
KOLESARSTVO	12	2,42
SMUČANJE BIATLON	9	1,81
SMUČANJE ALPSKO	8	1,61
ATLETIKA	4	0,81
PLES	4	0,81
KAJAK - KANU	3	0,60
AVTO MOTO - MOTOKROS	3	0,60
PLAVANJE	3	0,60
TENIS	3	0,60
VESLANJE	3	0,60
SMUČANJE SKOKI	2	0,40
JUDO	2	0,40
JADRANJE	2	0,40
NAMIZNI TENIS	2	0,40
NORDIJSKA KOMBINACIJA	1	0,20
KONJENIŠTVO	1	0,20
ŠAH	1	0,20
KICKBOXING	1	0,20
TEK NA SMUČEH	1	0,20
SKUPAJ	496	

Vir: SŠS (2011).

V nadaljevanju bom govoril na primeru največje skupine teh poklicnih športnikov, nogometašev. Poklicni športniki (nogometaši) s športnimi klubi (društvi) v Sloveniji sklepajo večinoma pogodbe civilnega prava, kar v prenesenem pomenu pomeni, da imajo ti s klubi sklenjene ustrezne pogodbe o igranju nogometa (najemne pogodbe oz. pogodbe o delu). Po podatkih Združenja prve slovenske nogometne lige je v prvi slovenski nogometni ligi bilo v letu 2009 redno zaposlenih le 18 igralcev (NZS 2009).

Kot je razvidno iz tabele 3.1 je v nogometu trenutno 200 nogometašev s statusom poklicnega športnika. Športniki s tem statusom sicer veljajo za samozaposlene, čeprav so

v kolektivnih športih v odvisnem razmerju do športnih društev, saj ne morejo dejavnosti opravljati še za koga drugega. Zanje tako ne velja kolektivna pogodba²⁵ in nimajo pravic, ki so sicer zagotovljene delavcem (SŠS 2011). Glavna slabost sedanje ureditve delovnih razmerij je v sistemu plačevanja socialnih prispevkov za obvezno zdravstveno in pokojninsko zavarovanje. Poklicni športnik mora namreč plačevati socialne prispevke redno, mesečno ali periodično, ne glede na dejstvo, ali ima prihodke iz športne dejavnosti ali ne. Če v določenem obdobju ne prejema plačila za svoje aktivnosti ali je brez kluba, mora kljub temu socialne dajatve obvezno odvajati; če jih ne, mu sistem nalaga zamudne obresti, kazni in mu prepoveduje izrabo storitev socialnih pravic (npr. obveznih zdravstvenih storitev) (Podlipnik 2006).

3.2 Civilnopravni položaj športnika

S pogodbo o delu (podjemno pogodbo) se podjemnik zavezuje opraviti določen posel, kot je izdelava ali popravilo kakšne stvari, kakšno telesno ali umsko delo ipd., naročnik pa se zavezuje, da mu bo za to plačal²⁶ (OZ 2001, 619 čl.). Gre za dvostransko, vzajemno in odplačno pravno razmerje, katero se od delovnega razmerja bistveno razlikuje predvsem po tem, da podjemnik posel opravlja na svoj riziko, neodvisno in z odgovornostjo za končni rezultat (povzeto po Kresal 2003, 409).

Značilnost pogodbe o delu:

- večja odgovornost za uspeh in rezultat dela (v tem elementu se razlikuje od pogodbe o zaposlitvi, kjer delavec ni odgovoren za uspeh posla, saj je njegova primarna naloga opravljanje določenega dela po navodilih in pod nadzorom delodajalca, ne nosi pa odgovornosti za uspeh posla),
- večja samostojnost podjemnika (še vedno je odvisen od naročnika posla, vendar ne v takšni meri kot delavec od delodajalca; podjemnik mora upoštevati navodila naročnika in jih kritično presojati z vidika stroke, po kateri dela; nadzor je manjši),

---

²⁵ Po splošni definiciji spada šport med negospodarske dejavnosti in tako kot to velja za ostala podobna področja (kultura, umetnost), naj bi bila osnovna oblika delovnega razmerja v športu pogodba o zaposlitvi. Po pravni praksi se to razmerje v osnovi bistveno ne razlikuje od delovnih razmerij v negospodarstvu, tudi sicer se za ta razmerja uporablja kolektivna pogodba za negospodarstvo.

²⁶ Obligacijski zakonik (v nadaljevanju: OZ), Ur. l. RS 83/2001, 28/2006, 29/2007, 40/2007 in 97/2007, 619. čl., Ljubljana 2001.

- ni dolžnosti po osebno opravljanju dela (podjemnik ni dolžan osebno opravljati dela, razen če iz pogodbe in narave posla ne izhaja kaj drugega, medtem ko je delavec dolžan v vsakem primeru osebno prevzeti obveznost) (povzeto po Kresal 2003, 410)

Kot sem zapisal že v uvodu diplomskega dela, športni klubi praviloma sklepajo s športniki zelo specifične pogodbe, kjer je eden bistvenih elementov dosežen rezultat tisti, ki opredeljuje tudi časovno veljavnost pogodbe. Takšne pogodbe bi lahko uvrstili med pogodbe o delu, saj športni klubi preprosto najamejo športnika, da določen čas tekmuje za klub. Tako je plačilo športniku in čas trajanja pogodbe odvisen predvsem od športnega uspeha, ki vpliva tudi na variabilni del pogodbe, v katerem so določene premije in nagrade za dosežen rezultat. Za takšno civilno pravno pogodbo med športnikom in športnim klubom je tudi značilna zaupnost med pogodbenima strankama, ki se v pogodbi opredeli kot poslovna tajnost. Prav tako je značilna določitev »pristopnine« v pogodbi, to je enkratni znesek, ki ga mora klub igralcu plačati ob prihodu v klub) in pa »odškodnina«, ki določa znesek, ki ga mora drugi klub ali sam igralec poravnati v primeru predčasnega odhoda igralca drugam.

Položaj športnika s sklenjeno civilno pravno pogodbo je torej v marsičem drugačen od športnika v delovnem razmerju. Ključna razlika je, da ni upravičen do delovnopravnega varstva po določbah ZDR. Bistven element pogodbe je dosežen športni rezultat, zaradi katerega športnik prevzame del tveganja za uspeh, medtem ko športnik z zaposlitvijo ne nosi poslovnega tveganja. Prav tako klub ni obvezan plačevati dajatev za pokojninsko, invalidsko, zdravstveno zavarovanje in zavarovanje za primer brezposelnosti, kar je preneseno na športnika. Na tak način se športni klub razbremeni plačila dajatev v sisteme socialne varnosti.

3.3 Delovno-pravni položaj športnika

Razmerje med športnim klubom in športnikom sicer v ZDR ni izrecno opredeljeno kot delovno razmerje, a hkrati ni niti izključeno. Za ugotovitev delovnega razmerja je zato potrebno presoditi dejanske okoliščine razmerja med športnikom in športnim klubom. Pri ugotavljanju delovnega razmerja se bom skliceval na 16. člen ZDR, ki pravi, da se v primeru spora o obstoju delovnega razmerja med delavcem in delodajalcem domneva, da delovno razmerje obstaja, če obstajajo elementi delovnega razmerja.

Da bi torej ugotovil ali med športnikom in športnim klubom obstaja delovno razmerje moram preveriti obstoj vseh elementov delovnega razmerja iz 4. člena ZDR. Le-ta določa, da je delovno razmerje med delavcem in delodajalcem razmerje, v katerem se delavec prostovoljno vključi v organiziran delovni proces delodajalca in v njem za plačilo, osebno in nepretrgano opravlja delo po navodilih in pod nadzorom delodajalca.

Tako se bom v nadaljevanju diplomskega dela opredelil do sledečih elementov delovnega razmerja:

- stranki: delodajalec in delavec,
- prostovoljnost delavca,
- vključitev delavca v organiziran delovni proces delodajalca,
- opravljanje dela za plačilo,
- osebno,
- nepretrgano,
- delo pod nadzorom in navodilih delodajalca.

Na tem mestu je potrebno poudariti, da se elementi delovnega razmerja uporabljajo kot kriterij za ločevanje pogodbe o zaposlitvi od drugih pogodb obligacijskega prava. Če obstajajo elementi delovnega razmerja v skladu s 4. in v povezavi z 20. členom tega zakona, se delo ne sme opravljati na podlagi pogodb civilnega prava, razen v primerih, ki jih določa zakon (ZDR 2006, 11. čl.). Tako ZDR kot tudi ZSpo pa drugačne ureditve za športnike ne predvidevata²⁷. Posledično bi lahko športniki, če bi bili elementi delovnega razmerja podani v konkretnem primeru, zahtevali sklenitev pogodbe o zaposlitvi. Izhajajoč iz ZDR je torej treba pravna razmerja, v katera so vključeni športniki, presojati po vsebinski in ne formalni plati.

V diplomskem delu bom skušal odgovoriti na vprašanje ali športniki²⁸ pri nas izpolnjujejo pogoje za pridobitev statusa delavca po določbah ZDR. Ker je šport specifična družbena dejavnost, njihovega položaja ni mogoče preučevati brez upoštevanja posebnosti športa, na kar bom tudi pozoren.

---

²⁷ ZDR npr. v 72. členu ureja posebnosti za poslovodne osebe, kjer se lahko delodajalec in delojemalec posebej dogovorita o pogojih, pravicah in obveznostih sodelovanja.

²⁸ Mišljeni so tako poklicni kot profesionalni športniki, torej vsi, ki se s športom ukvarjajo primarno in nimajo drugih virov zaslužka. V nadaljevanju bom uporabljal samo izraz športniki, saj bi z izrazom poklicni športnik npr. izločil športnike, ki so organizirani kot samostojni podjetniki in obratno.

3.4 Elementi delovnega razmerja

3.4.1 Stranki: delodajalec in delavec

Prvi odstavek 5. člena ZDR opredeljuje delavca kot fizično osebo, ki je v delovnem razmerju na podlagi sklenjene pogodbe o zaposlitvi. V tem členu je določeno tudi, da je delodajalec lahko pravna ali fizična oseba, ki izvršuje pravice in obveznosti delodajalca. Iz tega sledi, da je fizična oseba v našem primeru lahko samo športnik, medtem ko je športni klub njegov delodajalec (navadno v pravni obliki društva). Ta element v primeru športa torej ni problematičen.

3.4.2 Prostovoljnost delavca

Temeljna človekova pravica, ki jo določa tudi slovenska ustava v 49. členu, je svoboda do dela. Tudi Evropska konvencija o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin (v nadaljevanju EKČP) v 4. členu prepoveduje suženjstvo in prisilno delo. ZDR v 11. členu glede vprašanj sklepanja, veljavnosti in prenehanja odkazuje na splošna pravila civilnega prava, ki so že po svoji naravi neprisilna, in le zakon lahko določi drugače. Kadar je torej delo takšne narave (in je pogodba sklenjena ali ni sklenjena), da ni mogoče govoriti o protipravni prisili, je element prostovoljnosti izpolnjen (Podlipnik 2006, 194).

Tudi ZSpo v 1. členu določa, da je delovanje v športu interesno in prostovoljno. Športniki navadno s klubi podpišejo pogodbo o igranju nogometa in to dejstvo kaže na prostovoljen pristop k športnemu klubu. Zaradi vsega naštetega bi težko rekli, da v tem primeru element prostovoljnosti ni podan.

3.4.3 Vključitev delavca v prostovoljni proces dela

Delavec se vključi v delovni proces delodajalca, ki ga slednji organizira za izvajanje svoje dejavnosti, praviloma tako, da zagotovi sredstva za delo, material, prostor, potreben kapital ter druga potrebna sredstva, da se izvede delovni proces (Kresal 2003, 409). Delavec postane člen v verigi delovnega procesa in ga sam ne vodi, ne upravlja in tudi ne nosi odgovornosti za uspeh poslovanja. Organiziran delovni proces predpostavlja, da je opravljanje dela praviloma vezano na delovni čas, kraj opravljanja dela, način opravljanja dela, kar delavca postavlja v odvisen (podrejen) položaj, ki se pa razlikuje od npr. neodvisnega podjetnika, ki opravlja delo samostojno, neodvisno z lastno odgovornostjo za rezultat (povzeto po Podlipnik 2006, 195).

Glede na to, da sta bila prejšnja elementa delovnega razmerja bolj formalne narave, bo potrebno temu nameniti nekoliko več razlage. Če vse skupaj prenesemo v šport, lahko ugotovimo, da je v našem primeru delodajalec športni klub, ki je v Sloveniji najpogosteje organiziran kot društvo. Društvo tako samo poskrbi za pridobivanje finančnih sredstev (od sponzorjev, države, lokalnih oblasti, razpisov, iz pobranih članarin ipd.) kar ne nazadnje zagotovi delovanje kluba. Klub prav tako poskrbi za vso opremo, teren za treninge, pripravi pogoje za treniranje, pripravi urnike in terminski plan, organizira in poravnava stroške tekmovanj in tekem, organizira priprave, zagotavlja medicinsko oskrbo, zagotovi ostale dejavnike (sodnike, trenerje, maserje ...) ipd.

Vse to dejansko predstavlja organiziran delovni proces, v katerega so prostovoljno vključeni športniki, ves poslovni riziko pa pretežno nosi klub. Iz vsega navedenega sledi, da je obravnavani element delovnega razmerja pri športnikih v ekipnih športih izpolnjen²⁹.

3.4.4 Opravljanje dela za plačilo

Delodajalec in delavec se v pogodbi o zaposlitvi dogovorita glede plačila za delo, ki ga bo opravil slednji. V primeru športnika je to predvsem igranje tekem, treniranje, vzdrževanje ustrezne fizične in psihične pripravljenosti, pa tudi obveznosti do sponzorjev, pravilna prehrana ipd.

Po 126. členu ZDR je plačilo za delo po pogodbi o zaposlitvi sestavljeno iz plače, ki mora biti vedno v denarni obliki, in morebitnih drugih vrst plačil, če je tako določeno s kolektivno pogodbo. Pri plači mora delodajalec upoštevati minimum, določen z zakonom oziroma kolektivno pogodbo, ki neposredno zavezuje delodajalca. Plača je sestavljena iz osnovne plače, dela plače za delovno uspešnost in dodatkov. Sestavni del plače je tudi plačilo za poslovno uspešnost, če je le-to dogovorjeno s kolektivno pogodbo ali pogodbo o zaposlitvi.

Kot sem že omenjal v diplomskem delu, je plačilo športnikom s strani klubov odvisno predvsem od doseženih športnih rezultatov. Tako se klub in igralec dogovorita za določen fiksen znesek, ki ni pogojen z ničemer, medtem ko je variabilni del pogodbe odvisen od zmag in rezultatov moštva. Gledano z vidika delovnega prava bi lahko rekli, da predstavlja fiksní znesek t. i. osnovno plačo, saj jo športnik dobi redno vsak mesec, neodvisno od rezultatov.

---

²⁹ Pri individualnih športih o tem ne moremo govoriti, saj športnikovo razmerje s klubi ne temelji na sklenjeni pogodbi (delovni ali o zaposlitvi), zato tudi niso izpolnjeni osnovni pogoji za ugotavljanje delovnega razmerja. V individualnih športih je največkrat primer, da športnik, če želi sodelovati na tekmovanjih, privoli v sprejetje pravil kluba s podpisom pristopne izjave (atletika, plavanje, badminton ipd.). Obstajajo tudi izjeme, kjer športniku ni potrebno biti član nobenega društva, da lahko tekmuje (npr. tenis).

Medtem ko je variabilni del, v katerega štejemo bonuse, premije in druge dodatke, odvisen od uvrstitev kluba in je lahko vezan tudi na individualno uspešnost športnika (npr. nogometaš dobi določen znesek za vsak dosežen gol ali pa na koncu sezone v primeru, če doseže normo, za katero se dogovori ob podpisu pogodbe). Ne moremo se izogniti podobnosti s plačilom za delovno uspešnost.

Sistem plačevanja športnikov, se mi ne zdi sporen, saj bi lahko rekli, da gre za institut, ki je podoben pravici delavcev do deleža dobička iz 139. člena ZDR. Pomembno se mi zdi, da tudi športnik delno prevzame nase poslovni riziko, saj je to oblika motivacije za še boljše delo na treningih in tekmah. Klubi imajo s sponzorji velikokrat sklenjene pogodbe, katerih višina prispevkov je odvisna od rezultatov moštva. Ker so klubi organizirani kot društva, ustvarjen dobiček ne smejo deliti med člane, ampak ga morajo uporabiti za doseganje namenov in ciljev društva in kako bi lahko to dosegli drugače kot s polno motiviranimi športniki (povzeto po Podlipnik 2006, 194).

Na tem mestu se mi zdi pomembno poudariti, da bi te kriterije in merila glede uspešnosti športnika morali urediti s kolektivno pogodbo na ravni dejavnosti ali na kolektivni pogodbi na ravni delodajalca³⁰. Vsekakor pa je ta element delovnega razmerja prisoten.

3.4.5 Osebno opravljanje dela

Delavec je dolžan, na podlagi pogodbe o zaposlitvi, delo, ki mu je bilo naloženo s strani delodajalca, opraviti osebno. To dejstvo ga loči od podjemnika, ki posla ni dolžan opraviti osebno, razen če iz pogodbe ali narave posla ne izhaja kaj drugega. V primeru, če posla ne opravi osebno, je podjemnik zanj še vedno odgovoren naročniku (OZ 629 čl.). Osebna narava delovnega razmerja predpostavlja tudi določeno stopnjo zaupanja med pogodbenima strankama (Končar 2008, 37–38).

Identično razmerje se vzpostavi med športnim klubom in športnikom, kjer se slednji zaveže, da se bo osebno udeleževal vseh treningov, tekem, priprav, sponzorskih srečanj ipd. Tudi klub ne nazadnje od športnika zahteva točno določeno znanje, sposobnosti, prizadevnost in druge osebnostne lastnosti, zato ni možna zamenjava. Ni dvoma, element obstaja.

---

³⁰ Primer takšne kolektivne pogodbe na ravni nogometa je predstavil SŠS s predlogom enotne pogodbe, kjer so v pogodbi določene enake pravice in obveznosti za vse, klub in igralec bi se morala dogovoriti le o višini honorarja in času trajanja pogodbe.

3.4.6 Nepretrgano opravljanje dela

S pogodbo o zaposlitvi se delavec zaveže za neko nepretrgano, dlje časa trajajočo delovno aktivnost. Gre torej za kontinuirano opravljanje delovnih nalog, pri čemer rok za izpolnitev pogodbene obveznosti ni značilni element pogodbe. Posledično se je v delovnem pravu kot pravilo uveljavila pogodba o zaposlitvi za nedoločen čas (Končar 2008, 37).

Govorimo o trajnem razmerju, kjer je delodajalec dolžan zagotavljati delo delavcu v okviru organiziranega delovnega procesa. V to skupino spadata torej delo za nedoločen in določen čas. ZDR v drugem odstavku 107. člena določa, da se pogodba o delu ne sme skleniti, če je mogoče skleniti delovno razmerje za določen čas ali s krajšim delovnim časom (Podlipnik 2006, 202).

V športu pogodbe o zaposlitvi za nedoločen čas med klubi in športniki niso običajne, kaj šele pogoste, kar je tudi razumljivo, saj se kariera športnika konča precej prej kot pri ostalih poklicih. V Sloveniji je bilo v lanskem letu 18 nogometašev s sklenjeno pogodbo o zaposlitvi. Ta element delovnega razmerja bi torej moral zakonodajalec za športnike urediti drugače, kot to ureja trenutna zakonodaja. Čeprav je treba na tem mestu poudariti, da rok (čas trajanja) za izpolnitev pogodbene obveznosti ni bistveni element pogodbe. Z besedo nepretrgoma je mišljeno, da gre za neprekinjeno in praviloma trajno razmerje, kjer je delodajalec v okviru delovnega procesa dolžan zagotoviti delo. Več o tem v sledečem poglavju Posebnosti v športu.

3.4.7 Delo po navodilih in nadzoru delodajalca (subordinacija)

Delo po navodilih in nadzoru delodajalca opredeljuje zakon kot subordinacijo (podrejenost). Podrejenost je bistvena značilnost pogodbe o zaposlitvi in najpomembnejši element delovnega razmerja. Položaj, v katerem se nahaja delavec, mu zagotavlja delovnopravno varstvo, delodajalec pa mora kot nosilec poslovnega tveganja imeti možnost vplivati na delavca. To dejstvo delavca avtomatično postavlja v podrejeni položaj.

V našem primeru so športniki v pogodbenem razmerju s klubom (delodajalcem) in se od podpisa pogodbe naprej strinjajo, da se bodo ravnali v skladu s pravilnikom in drugimi akti kluba. Pravil in prepovedi, ki jih klubi opisujejo v svojih pravilnikih, je pogosto veliko³¹.

---

³¹ Prepoved ponočevanja, prepoved kajenja, zdrav način prehrane ipd. To pomeni, da imajo športniki ne samo reguliran delovni čas in obveznosti, ampak se morajo po pravilniku ravnati celo v svojem prostem času.

V vlogi delodajalca in s tem dajalca navodil so z vidika športnikov nedvomno trener in njegov strokovni štab. On jim svetuje, jih vodi, jim ukazuje, motivira, jih trenira in je ne nazadnje tisti, ki najprej izgubi svojo funkcijo ob primeru neuspešnih rezultatov.

Športniki se obvežejo, da bodo izvrševali naloge trenerja in ostalih iz strokovnega vodstva kluba, redno trenirali, se oblačili v klubska oblačila, zdravo živeli, se držali urnikov, udeleževali sponzorskih srečanj ipd. Športniki so dolžni spoštovati navodila trenerja, v nasprotnem primeru lahko pride tudi do različnih sankcij (finančnih, prekinitev pogodbe ipd.), s katerimi se strinjajo ob podpisu pogodbe o igranju nogometa s klubom. Kot je razvidno iz zgoraj naštetih primerov so se dolžni igralci držati trenerjevih navodil tudi v prostem času (spanje ob določeni uri, prihod na priprave že telesno pripravljeni, način prehrane ipd.), tako lahko ugotovimo, da element podrejenosti prav gotovo obstaja tudi za športnike kolektivnih športov.

V našem primeru moramo ločiti podrejenega delavca od samozaposlenega oz. poklicnega športnika, ki glede na svoj status naj ne bi bil v podrejenem položaju. Delovno pravo se je razvilo ravno zato, da delavcem, ki so v podrejenem položaju, nudi ustrezno varstvo in zaščito nasproti delodajalcu.

3.5 Posebnosti v športu

Kljub obstoju elementov iz 4. člena ZDR je na mestu ugotovitev, da obstajajo pri razmerjih med športniki in športnimi klubi posebnosti, ki jih ločujejo od klasičnih delovnopравnih razmerij. Vprašanja specifičnosti dela športnikov ZDR nikakor ne ureja, kot bi bilo potrebno in kot to počne v nekaterih redkih primerih (poslovodne osebe in prokuristi), prav tako ga ne ureja ZSpo. V nekaterih državah, kjer imajo to področje urejeno, le-tega ne urejajo zakoni, temveč je to predmet kolektivnih pogajanj združenj klubov in sindikatov športnikov (ZDA).

V nadaljevanju bom prikazal nekatera področja, ki so za športnike pomanjkljivo urejena in kjer bi zakonodajalec moral upoštevati specifičnosti športa kot gospodarske panoge in jih urediti drugače.

Pogodba o zaposlitvi za določen čas

V obzir je potrebno vzeti dejstvo, da je športnikova kariera krajša od karier v drugih poklicih in v najboljših primerih doseže petnajstletno obdobje. Sklepanje pogodb za nedoločen čas zato ni primerno, medtem ko bi v poštev prišla pogodba o zaposlitvi za določen čas. Po

Podlipniku (2006, 202) pa so težava določbe ZDR, saj nobena izmed trinajstih izjem za sklenitev pogodbe o zaposlitvi za določen čas po prvem odstavku 52. člena ne ustreza posebnostim igralcev. Pogodba, sklenjena na tak način, bi bila v nasprotju z ZDR. Za takšne primere bi bilo najbolje skleniti kolektivno pogodbo na ravni dejavnosti, kot je tudi predvideno v 13. točki omenjenega člena. Enak problem nastane s podaljševanjem teh pogodb po 53. členu ZDR. V drugem odstavku tega člena je delodajalec omejen, da ne sme skleniti ene ali več zaporednih pogodb o zaposlitvi za določen čas z istim delavcem za isto delo, katerih neprekinjen čas trajanja bi bil daljši od dveh let (ZDR 53 čl.). Klubi se izogibajo sklepanju pogodb za določen čas tudi zaradi kazni, ki jih predvideva 54. člen ZDR, ki govori o transformaciji pogodbe o zaposlitvi za določen čas v pogodbo o zaposlitvi za nedoločen čas.

Objava delovnih mest (postopek sklepanja pogodbe o zaposlitvi)

Postopek sklepanja pogodbe o zaposlitvi je določen v 24. in 25. členu ZDR. Le-ta delodajalcu nalaga obveznost objave prostega delovnega mesta in navedbe pogojev za opravljanje dela ter rok za prijavo za kandidate. Sicer določa tudi izjeme od objave, a športnikov ni mogoče uvrstiti v nobeno od teh izjem, prav tako izjemo ne določa noben drug zakon (ZSpo), kljub temu da je to dopuščeno. Zato bi bilo potrebno zaradi zakonitosti sklepanja pogodb za določen čas urediti izjemo od obveznosti objave prostega delovnega mesta bodisi v ZDR ali v ZSpo.

Delovni čas, odmori, počitki in letni dopust

Velika posebnost, ki velja predvsem za šport, je delovni čas športnikov. Le-ta je zelo neenakomerno razporejen, saj lahko imajo športniki tekmovalne pavze in sploh ne trenirajo ali pa trenirajo zelo različno npr. zjutraj in zvečer. Veliko jih ima tekme na dela proste dni ob vikendih ali praznikih, v tem primeru bi bilo potrebno športnikom zakonsko urediti kakšen drug prosti dan v tednu (156. člen ZDR). V času priprav in daljših turnej so lahko odsotni tudi do 14 dni in več, tako da se zvečer oz. čez noč ne vrnejo domov. Zato je pomemben predvsem 142. člen ZDR³², ki govori o omejitvi dolžine delovnega tedna. Razporeditev se razlikuje od

---

³² V tej zakonski določbi je določen maksimalni polni delovni čas v trajanju 40 ur na teden, prav tako pa je določen minimalni polni delovni čas v trajanju 36 ur na teden. Z zakonom ali kolektivno pogodbo se torej kot polni delovni čas lahko določi delovni čas v trajanju od 36 do 40 ur na teden. V tretjem odstavku je določena izjema, ki v primeru neenakomerne razporeditve delovnega časa (in tudi začasne prerazporeditve delovnega časa) določa, da bo v obdobju povečanega obsega dela delovni čas lahko več kot 40 ur tedensko (največ pa 56 ur tedensko), v obdobju manjšega obsega dela pa manj kot 40 ur tedensko, pri čemer je treba upoštevati zakonsko omejitev, da povprečni delovni čas v šestmesečnem (ali izjemoma enoletnem) obdobju ne sme presegati 40 ur tedensko (Senčur 2008, 694).

obdobja sezone in ni vedno enaka, včasih je odvisna tudi od vremenskih razmer. Glede letnega dopusta bi se lahko športnik in klub dogovorila v naprej in sestavila načrt izrabe letnega dopusta, kot to določa 165. člen ZDR.

Kraj opravljanja dela

Četrta alineja prvega odstavka 29. člena ZDR pravi, da morata pogodbeni stranki kraj opravljanja dela določiti v pogodbi o zaposlitvi. V kolikor kraj opravljanja dela ni opredeljen, se šteje, da je tam, kjer ima delodajalec svoj sedež.

Zagotovo bi bilo potrebno zaradi stalnih tekem v gosteh, priprav in drugih mednarodnih tekmovanj, kjer nasprotniki niso vnaprej znani, urediti kraj opravljanja dela v pogodbi o zaposlitvi. Potrebno bi bilo upoštevati posebnosti posamezne športne panoge in infrastrukture.

Prenehanje pogodbe o zaposlitvi

Sicer ZDR določa načine prenehanja pogodbe o zaposlitvi v 75. členu, vendar žal tudi v tem delu zakona ne določa izjem in posebnosti za športnike. Vprašanje prenehanja pogodb o zaposlitvi v športu bi bilo potrebno urediti posebej, saj so prehodi športnikov v kolektivnih športih med klubi zelo pogosti. Težko bi npr. našli ustrezen zakonski razlog za prenehanje³³ pogodbe o zaposlitvi v primeru, ko bi športnik izpolnil vsa pričakovanja kluba in dobro opravil svoje delo, vendar pa bi se klub iz poslovnih ali kakšnih drugih razlogov odločil športnika prodati. Ne bi mogel npr. podati poslovnega razloga odpovedi, ki je podan, če prenehajo potrebe po opravljanju določenega dela pod pogoji iz pogodbe o zaposlitvi, zaradi ekonomskih, organizacijskih, tehnoloških, strukturnih ali podobnih razlogov na strani delodajalca.

ZSPo bi moral na tem področju urediti zadeve npr. z vnaprejšnjim obveznim dogovorom ob sklepanju pogodbe o zaposlitvi.

---

³³ Pogodba o zaposlitvi preneha veljati: s potekom časa, zaradi katerega je bila sklenjena, s smrtjo delavca ali delodajalca – fizične osebe, s sporazumom, z redno ali izredno odpovedjo pogodbe o zaposlitvi, s sodbo sodišča, po samem zakonu v primerih, ki jih določa ta zakon, in v drugih primerih, ki jih določa zakon.

Prav tako ne more priti do redne odpovedi³⁴, saj ne bi mogla priti v poštev določba tretjega odstavka 88. člena ZDR; ali je mogoče delavca prekvalificirati oz. mu najti kakšno drugo delovno mesto oziroma ga zaposliti pod spremenjenimi pogoji ali na drugih delih.

Na tem področju bi bilo potrebno urediti tudi vprašanje konkurenčne klavzule, in sicer kateri športni klubi so konkurenčni, ali samo tuji ali tudi domači ipd.

Glede na vse posebnosti, ki sem jih izpostavil, je dejstvo, da delovno-pravna zakonodaja na področju športa pri nas ni urejena. V raziskavi, ki jo je opravil SPINS, v okviru klubov 1. SNL v letu 2010, so se športniki (nogometaši) skoraj v celoti (167 ZA, 4 PROTI) opredelili za uvedbo rednih delovnih razmerij na področju športa (SŠS 2011). V tem poglavju sem podal primere in nakazal, na kaj vse bi moral biti zakonodajalec, ob upoštevanju volje športnikov, pozoren.

---

³⁴ Utemeljeni razlogi za redno odpoved pogodbe o zaposlitvi delavcu s strani delodajalca so: poslovni razlog, razlog nesposobnosti, krivdni razlog in nezmožnost za delo zaradi invalidnosti (glej prvi odstavek 88. člena ZDR).

4 SOCIALNA VARNOST POKLICNIH ŠPORTNIKOV

Eden od predlogov je, da bi bilo tako kot v tujini, da bi imeli minimalno obdavčitev, recimo okrog 15 odstotkov, ne glede na dohodek. Zraven bi bilo treba omogočiti, da se, če je ta dohodek nekoliko nadpovprečen, presežek vlaga v pokojninski sklad in se to ne obračunava v dohodnini. Po končani karieri bi lahko športnik prišel do tega denarja z minimalnimi davki. Po drugi strani ima država ves ta čas možnost obračati ta denar (Čop 2005).

Že leta 2005 ob ustanovitvi SŠS je bil velik problem do športnika neprilagojena davčna in pokojninska zakonodaja. To dejstvo se vse do danes ni spremenilo, saj na tem področju ni bilo storjeno praktično nič, kar bi v kakršni koli meri olajšalo oziroma razbremenilo življenje naših poklicnih športnikov in športnic. Le-ti se še naprej ubadajo z visokimi davčnimi bremenami in dajatvami državi ter posledično skrbmi, kaj bo po koncu športne poti. Da so v tujini veliko bolj prilagojeni in športnikom prijazni zakoni, bom poskušal dokazati v pričujočem poglavju.

4.1 Ocena sedanjega stanja

V uvodu diplomskega dela sem nakazal, s kakšnimi težavami se srečujejo športniki v Sloveniji v času trajanja in predvsem po koncu kariere. Zelo malo je športnikov pri nas, ki jim po koncu kariere ni potrebno razmišljati o prihodnosti in z njo povezanimi aktivnostmi. V to jih prisili država, ki jim v času kariere vzame velik del »pogače«, ki si jo prislužijo.

Splošno znano je, da imamo v Sloveniji visoke stopnje dohodnine od dohodkov, ki se všttevajo v letno davčno osnovo³⁵ oziroma so te meje razredov postavljene zelo nizko. (Glej tabelo 4.1.)

---

³⁵ Zneski neto letnih davčnih osnov iz prvega odstavka 122. člena Zakona o dohodnini (ZDoh-2) se enkrat letno uskladijo s koeficientom rasti cen življenjskih potrebščin v Sloveniji za mesec november tekočega leta v primerjavi z mesecem novembrom prejšnjega leta, po podatkih Statističnega urada Republike Slovenije; temu ustrezno se zneski dohodnine izračunajo.

Tabela 4.1: Stopnje dohodnine

če znaša neto letna davčna osnova v evrih		znaša dohodnina v evrih				
nad	do					
	6.800			16 %		
6.800	13.600	1.088	+	27 %	nad	6.800
13.600		2.924	+	41 %	nad	13.600

Vir: Zakon o dohodnini (Zdoh-2), Ur. l. RS 117/2006.

Iz tega sledi, da so bolj ali manj vsi uspešni poklicni športniki v Sloveniji skozi vso kariero v najvišjem davčnem razredu. Vendar pa to velja le za športnike, ki imajo sklenjeno pogodbo o zaposlitvi, katerih pa, kot vemo iz prejšnjih poglavij tega diplomskega dela, ni veliko.

Poklicni in samozaposleni športnik lahko določi osnovo za dohodnino s pomočjo normiranih priznanih stroškov v višini 25 %. Zavezanec mora podati na DURS zahtevek za ugotavljanje davčne osnove z normiranimi stroški za naslednje leto do 30. novembra tekočega leta. Zakon o dohodnini določa za ugotavljanje davčne osnove od dohodka iz dejavnosti, z upoštevanjem normiranih odhodkov, prag letnih prihodkov v višini 42.000 €. Če je navedeni prag presežen, ni več nikakršnih olajšav, kadar pa dohodki v 12 mesecih presežejo 25.000 €, posameznik postane tudi zavezanec za davek na dodano vrednost, ki gre spet v breme športnika (SŠS 2011).

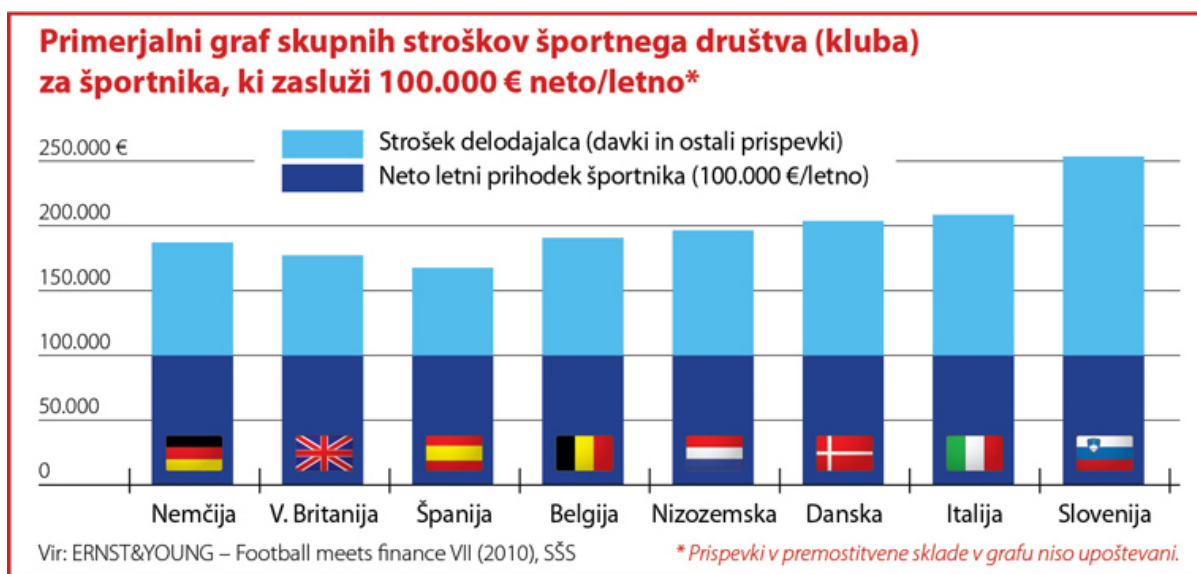
Kot sem razložil že v uvodu, so prihodki vrhunskih športnikov porazdeljeni zelo neenakomerno, saj je popolnoma verjetno, da na vrhuncu svoje športne poti zaslužijo v zelo kratkem časovnem obdobju nekaj mesecev več kot so prej v vseh letih udeleževanja svoje kariere. Z uspehi na tekmovališčih pridejo tudi sponzorske ponudbe in tako se zelo hitro zgodi, da športnik preseže zgoraj navedene vrednosti za olajšave, kar pomeni, da za tiste najuspešnejše športnike, ki bi si dejansko lahko prihranili za življenje po karieri, nimamo olajšav.

Rezidentu, ki samostojno opravlja poklic športnika in je vpisan v razvid poklicnih športnikov (MŠŠ), se na podlagi njegove prošnje pod pogojem, da nima sklenjenega delovnega razmerja in da ne opravlja druge dejavnosti, lahko prizna tudi zmanjšanje davčne osnove od dohodka iz

dejavnosti v višini 15 % prihodkov letno, vendar le do zneska 25.000 € njegovih prihodkov iz dejavnosti v letu. Prednost je pogojno rečeno lahko navidezno prikazovanje stroškov (potni nalogi, izdani fiktivni računi, itd.) (SŠS 2011). Po drugi strani pa mora športnik s statusom poklicnega športnika redno (mesečno ali periodično) sam plačevati vse socialne prispevke, ne glede na dejstvo, ali ima prihodke iz športne dejavnosti ali ne. Samozaposlene tako v primeru neizpolnjevanja pogodbenih obveznosti ščiti le civilno pravo, kar pomeni, da so v sporih s klubi v enakopravnem položaju. V primeru rednih delovnih razmerij pa zakon delavcu priznava šibkejši položaj ter s tem bistveno večjo in učinkovitejšo zaščito ter pravice (SŠS 2011).

V raziskavi Ernst&Young (2006) (glej sliko 4.2) lahko primerjamo obdavčitev športnikov oz. višino prispevkov, ki jih morajo klubi v Sloveniji skozi dajatve prispevati državi v primerjavi s prispevki, ki bi jih morali prispevati klubi v tujini za športnika v istem kakovostnem/cenovnem razredu. Takšna zakonodaja vsekakor ni v pomoč ne vrhunskemu športu, ne organizacijam in društvom, ki delujejo v športu, še najmanj pa samim poklicnim športnikom.

Tabela 4.2: Skupni stroški športnega društva za športnika-primerjava držav

Vir: SŠS (2011a).

Stanje oziroma razmere na področju športa v Republiki Sloveniji ter posledično pozitivni zgledi iz tujine so pripeljali do odločitve, da se tudi pri nas začne s postopkom priprave in izvedbe projektov, ki bodo koristili slovenskim športnikom in športnemu prostoru nasploh (ZPZPŠ 2011). Tako smo že v času mojega dela na SŠS začeli s pripravo predlogov za izboljšanje situacije poklicnih športnikov pri nas, katere bom predstavil v naslednjem

poglavju. Predvsem je treba izboljšati socialno varnost poklicnih športnikov v kolektivnih športih in jim omogočiti lažji prehod iz aktivne športne kariere v »normalno« življenje. Vedno več evropskih držav zato kot olajševalni ukrep za ublažitev prej omenjenega prehoda in dvig standarda športnikovega življenja ustanavlja t. i. premostitvene ali pokojninske sklade. Ti športnikom omogočajo varčevanje brez visokih davčnih obremenitev skozi vso kariero in kasneje ciklično izplačevanje privarčevanih sredstev. Predvsem je to pomembno za tisto začetno obdobje športnika, ko ta še ne ve, kako naprej po koncu kariere.

V nadaljevanju poglavju bom predstavil dobre prakse iz t. i. športno razvitih držav Francije, Nizozemske, Norveške in Velike Britanije, kjer so države sistemsko poskrbele za športnike s premostitvenimi/pokojninskimi skladi in prilagojeno davčno zakonodajo. Športnikom se tako ne more pripetiti, da bi zaradi napačnih finančnih vlaganj v času kariere, neukosti ali razsipnega življenja, po koncu kariere ostali brez prihodkov in bili v breme državi. Omenjene države same s primerno zakonodajo poskrbijo, da ne prihaja do groženj o stavkah športnikov, kot smo jim bili priča v zadnjih letih pri nas v primerih veslača Iztoka Čopa, olimpijca Primoža Kozmusa, nogometašev 1. SNL, košarkarjev Olimpije in še mnogih drugih.

Glede davčnega statusa športnikov pri nas je bilo že veliko povedanega, v zvezi s premostitvenimi/pokojninskimi skladi pa država sistemsko ne ureja še ničesar, zato so športniki prepuščeni sami sebi in ponudnikom različnih oblik pokojninskih zavarovanj na trgu.

Seveda je to le eden izmed segmentov, ki jih je potrebno urediti na področju športa. Na ostalih se zadeve že počasi premikajo na bolje, tako npr. za perspektivne športnike država razpisuje štipendije³⁶, dobivamo prve visoke in druge šole, ki športnikom preko t. i. študija na daljavo³⁷ omogočajo in olajšajo pridobivanje izobrazbe v času športne kariere, mnogi športniki se obračajo po končanih karierah na različne kadrovske agencije³⁸, ki so specializirane za trženje

---

³⁶ Projekt štipendiranja je namenjen predvsem mladim perspektivnim športnikom, ki dosegajo izjemne vrhunske športne rezultate že v mladinskih kategorijah. Sredstva, ki jih prejmejo iz tega naslova, pomagajo športnikom na prehodu v člansko kategorijo, saj vemo, da doseganje teh rezultatov pomeni tudi veliko finančno breme športnika. Štipendijo lahko pridobi vsakdo, ki zadosti razpisnim merilom, objavljenim vsako leto v avgustu. Starostna struktura potrjuje, da gre predvsem za mlade športnike stare od 17 do 20 let (88 oz. 73,3 %) na pragu športne kariere (OKS 2011) Več na spletni strani od OKS.

³⁷ Študij na daljavo oz. t. i. E-študij ponuja pri nas vedno več organizacij. Najbolj znane so DOBA, Andragoški center Slovenije, Ekonomska fakulteta Univerze v Ljubljani in Laboratorij za telekomunikacije na Fakulteti za elektrotehniko. Po tej poti si lahko ljudje, ki nimajo veliko prostega časa, so redno zaposleni ali kot športniki veliko odsotni na potovanjih, pridobijo formalno priznano izobrazbo.

³⁸ OKS-ZŠZ je marca 2005 skupaj s svojim poslovnim partnerjem, kadrovsko agencijo Adecco in Mednarodnim olimpijskim komitejem (MOK) razvil program, ki v petnajstih korakih športnikom pomaga skozi proces zaposlovanja od analize osebnostnih lastnosti in zaposlitvenih želja do priprav na pogovore z delodajalci. Namen

in zaposlovanje športnikov (Adecco), država financira nezgodno zavarovanje vrhunskih športnikov in še bi lahko našteval. Država nudi večino ugodnosti predvsem športnikom iz individualnih športov, ki pa niso predmet moje obravnave.

V nadaljevanju se bom posvetil predstavitvi davčne politike na področju športa in premostitvenim/pokojninskim skladom v državah Francije, Nizozemske, Norveške in Velike Britanije. To so primeri sistemskih rešitev, ki bi jih morala po mojem mnenju naša država najprej vpeljati in potem z dodatnimi aktivnostmi pomagati športnikom na njihovi poti.

4.2 Prikaz ureditev v drugih državah EU

Primerjalna analiza je bila izdelana na podlagi raziskav, narejenih v letih 2001 in 2006 znotraj Evropske unije in širše. Raziskavi sta bili izdelani pod skupnim pokroviteljstvom in nadzorom nizozemskega davčnosvetovalnega podjetja Ernst&Young, Evropske komisije in organizacije FIFPro. Temeljili sta na proučevanju davčnih sistemov in njihovih vsebin, ki obravnavajo poklicne nogometaše. Same rešitve in ureditve sistemov v posameznih državah so vsekakor dobre, primerne in po mnenju SPINS celo nujne za razširitev veljavnosti le-teh na vse športne panoge. Prva raziskava je bila opravljena na primeru enajstih evropskih držav in Japonske, medtem ko je druga iz leta 2006 že zajemala enaindvajset evropskih držav.

Rezultati raziskav so nam pokazali, da veliko poklicnih nogometašev nima izdelanega načrta za nadaljevanje kariere po končani aktivni športni karieri, gledano z vidika izobraževanja ali po drugi strani, zagotavljanja pokojnine. Izpostaviti je vredno tudi problem prehoda poklicnih nogometašev med klubi znotraj Evrope in posledično njihovo obdavčevanje, ki je kasneje podrobneje opisano. »Avtorji so v raziskavah primerjali nekaj glavnih značilnosti davčnih sistemov, ki se nanašajo na poklicne nogometaše: davek od osebnih prihodkov, osnovo za obdavčevanje prihodkov, ravnanje s tujimi poklicnimi nogometaši (športniki) in posebne davčne ugodnosti ter olajšave (zakonodaja na področju osebnostnih pravic)« (SŠS 2011, 1).

Če primerjamo rezultate obeh raziskav, lahko opazimo, da so nekatere države, ki v času prve raziskave še niso poznale pokojninskih ugodnosti za nogometaše, le-te v času druge raziskave že uvedle v svoj sistem (Norveška, Španija, Danska), medtem ko so države, v katerih je bil že vzpostavljen sistem, le-tega še izpopolnile in izboljšale.

---

projekta je zagotavljanje pomoči profesionalnim športnikom po končani športni karieri pri iskanju zaposlitve. S programom zaposlovanja je profesionalnim športnikom ob koncu njihove športne kariere zagotovljena strokovna pomoč pri prehodu na trg delovne sile. Posebna metodologija vključuje profesionalno osebnostno analizo, načrtovanje kariere, dodatno izobraževanje, svetovanje ter posredovanje dela in moralno oporo (OKS 2011).

»Norveška je najbolj napredovala, saj je v svoj sistem uvedla kombinacijo nizke davčne stopnje, »emigrantskega« (dvoletnega) sistema za poklicne nogometaše s kratkoročnimi pogodbami in posebne davčne olajšave za te športnike« (SŠS 2011, 1), kar bomo lahko videli v nadaljevanju. Po drugi strani je največji korak nazaj naredila Velika Britanija, ki je premaknila mejno starost začetka izplačil finančnih sredstev iz pokojninskega sklada iz 35 na 55 let starosti, kar je povezano z enormnimi zaslužki nogometašev v Angliji. Omeniti je potrebno tudi Nizozemsko, ki je s svojimi ugodnimi ukrepi in sistemom že vrsto let v vrhu različnih raziskav na tem področju. Po drugi strani ni potrebno posebej poudarjati, da si Slovenija med vsemi 21. državami, ki so bile vključene v raziskavo, deli zadnje 20. mesto z Avstrijo, kar le potrjuje moje domneve, da davčni in pokojninski status športnikov pri nas ni primerno urejen.

Glede na sklepe raziskav bi morala vsaka od evropskih držav zagotoviti vsaj minimalne olajšave iz naslova premostitvenega (pokojninskega) sklada za športnike. Tako bi tudi prišlo do večje usklajenosti zakonodaje na športnem področju in s tem večje ozaveščenosti ter fleksibilnosti samih športnikov.

V nadaljevanju sledi predstavitev tistih elementov davčnih in pokojninskih sistemov iz tujih držav, ki obravnavajo športnike. Izbral sem nekaj držav, ki so po kriterijih raziskave Ernst&Young pri vrhu te lestvice in po katerih bi se lahko, po mojem mnenju, Slovenija zgledovala.

4.3 Davčne olajšave/ugodnosti za poklicne nogometaše

4.3.1 FRANCIJA

Davčne stopnje iz naslova osebnega prihodka so v Franciji progresivne in sestavljene iz sedmih razredov (glede na posameznikov letni zaslužek).

Tabela 4.3: Davčne stopnje

0 € - 4,412 €	0 %
4,412 € - 8,677 €	6.83 %
8,677 € - 15,274 €	19.14 %
15,274 € - 24,731 €	28.14 %
24,731 € - 40,241 €	37.38 %
40,241 € - 49,624 €	42.62 %

> 49,624 € 48.09 %

Vir: Ernst&Young (2006).

V Franciji je obdavčitev posameznika vezana na rezidente in nerezidente. Kot rezidente se upošteva tiste posameznike, katerih dom, stalno bivališče, poklicna aktivnost ali center ekonomskih aktivnosti leži v Franciji. Med poklicnimi nogometaši se rezidenti obdavčijo glede na osebni prihodek, ne glede na državo ali kraj zaslužka (po vsem svetu), medtem ko se nerezident obdavči le glede na prihodek znotraj države. V Franciji so z vidika obdavčevanja tuji nogometaši obravnavani enako kot domači igralci, seveda če se prvi obravnavajo kot rezidenti.

Posebna davčna ugodnost, ki se nanaša na poklicne športnike, je zapisana v Zakonu o poklicnem športu. Zakon govori, da dohodek, ki je izplačan poklicnemu športniku za organizacijo in promocijo športnih aktivnosti z namenom oglaševati blagovne znamke ekipe, ni upoštevan kot »zaslužek«. Ta del športnikovega zaslužka je določen s kolektivnimi pogodbami vsake športne panoge, ne more pa presegati 30 % celotnega letnega zaslužka poklicnega športnika (povzeto po Ernst&Young 2006, 27).

4.3.2 NIZOZEMSKA

Avtorji raziskave poimenujejo davčni sistem Nizozemske kot sistem tako imenovanih »predalčkov«. Le-ti se med seboj ločijo glede na vrsto prihodkov, ki jih obravnavajo, davčne stopnje in pravila, ki zanje veljajo. Tako se npr. prihodki iz naslova zaposlitve uvrstijo v prvi »predalček«, kjer so obdavčeni progresivno v štirih razredih od 34,15 % do 52 %. Prihodki iz naslova poslovanja z delnicami so obdavčeni po 25 % davčni stopnji in se uvrščajo v t. i. drugi »predalček«, medtem ko v tretji »predalček« spadajo prihodki iz naslova varčevanj in vlaganj, kjer se upošteva 4 % donos in so obdavčeni po 30 % davčni stopnji (povzeto po SŠS 2011a).

Davčni sistem loči tudi med poklicnimi nogometaši rezidenti (domačimi poklicnimi igralci oz. Nizozemci) in nerezidenti (tujimi nogometaši). Slednji so primorani oddati davčno napoved samo za zaslužek znotraj države, medtem ko so rezidenti obvezani plačilu davkov glede na zaslužek po vsem svetu (z izjemo mednarodnih davčnih pogodb). Prihodki obojnih so po navadi sestavljeni iz osnovne plače, bonusov oz. dodatkov, odškodnin ter pristopnin ob prestopih, premij za zmage in individualnih sponzorskih pogodb. Klubi morajo zanje

poravnati davčne obveznosti, razen za prej omenjene individualne pogodbe in druge prihodke, ki niso določeni med igralcem in klubom.

V tej ureditvi vidim prednost za nerezidente, ki jih sistem obravnavana enako in koristijo enake davčne ugodnosti kot rezidenti, ki morajo plačevati prispevke glede na zasluge po vsem svetu. Tuji nogometaši imajo prav tako možnost koristiti t. i. »30 %-regeling« olajšavo. V tem primeru davčni uradniki preverijo kakšen status imajo ti nogometaši (število odigranih tekem, število nastopov za reprezentanco, starost, potek kariere ipd.) in na podlagi tega določijo ali so posameznikove kvalitete (pričakovanja) visoke ali ne. Če je posameznik ocenjen kot »izjemen«, mu lahko delodajalec zagotovi davčno izjemo v višini 30 % in mora povračilo knjižiti kot eksterni strošek. Med drugim imajo nogometaši na Nizozemskem že od leta 1972 možnost koristiti posebno olajšavo namenjeno poklicnim športnikom imenovano CFK sklad, o katerem pa bom več zapisal v naslednjem poglavju, ko bom predstavil pokojninske/premostitvene ugodnosti za poklicne nogometaše (povzeto po SŠS 2011).

4.3.3 NORVEŠKA

Norveška davčna zakonodaja loči med običajnim prihodkom in osebnim prihodkom oz. obdavčitvijo teh dveh prihodkov. Poenostavljeno povedano, vsi davkoplačevalci so po običajnem prihodku obdavčeni z 28 % davka na plače, medtem ko se pri osebnem prihodku gleda celotni bruto prihodek (vsi stroški delodajalca za zaposlenega kot so socialni prispevki, službeni avto, plača itd.). Osebni prihodek je nato obdavčen odvisno od višine le-tega od 7,8 % do 12 %.

Tako kot na Nizozemskem so rezidenti Norveške obdavčeni ne glede na kraj zasluge po svetu, medtem ko so nerezidenti obdavčeni le za dohodek znotraj države. Če posameznik preživi na Norveškem več kot 183 dni v letu, se šteje kot rezident. Gledano z vidika davčne zakonodaje država ne dela razlik med tujimi in domačimi poklicnimi nogometaši. »Imajo možnost, da izbirajo standardni odtegljaj (10 %) od celotnega letnega zasluge (omejeno na 40.000 NOK³⁹). Ta možnost nadomešča ostale davčne odtegljaje, ki so del osnovne davčne politike. Posameznik, ki ustreza vsem pogojem, se tega sistema lahko poslužuje le dve leti« (SŠS 2011).

Tuji nogometaši se lahko odločijo tudi za obdavčitev po posebnem sistemu, kot ga koristijo umetniki (Artistskatteloven). Po tem sistemu lahko tujci, ki pridejo v državo za manj kot pol

---

³⁹ V času objavljene analize v januarju 2007 je bil menjalni tečaj 1 EUR=8,36 NOK (norveška krona).

leta (navadno umetniki, glasbeniki, gledališki in filmski igralci ipd.) zaprosijo za 15 % davčno obremenitev za časa dela na Norveškem. V tem primeru mora organizator oz. delodajalec (klub), ki jih pripelje v državo, že vnaprej plačati davke v višini 15 % vrednosti pogodbe, ki jo je sklenil s tujim delavcem (kulturnikom, športnikom ipd.) (povzeto po Ernst&Young 2006, 57).

4.3.4 VELIKA BRITANIJA

V Veliki Britaniji imajo davek na osebni dohodek (progresivna davčna politika s tremi razredi). Višina davka je odvisna od zaslužkov, ki jih prejema nogometaši:

- 0 – 2150 funtov (10 %),
- 2150 funtov – 33300 funtov (22 %),
- 33300 funtov in več (40 %).

»Rezidenti Velike Britanije so obdavčeni glede na zaslužek po vsem svetu, medtem ko so nerezidenti obdavčeni sorazmerno glede na število delovnih dni na območju Velike Britanije. Za rezidenta Velike Britanije se posameznika obravnava po enem izmed treh pogojev« (SŠS 2011):

- če pride v državo za krajše obdobje od dveh let, a ima začasno bivališče in letno preživi v državi več kot 183 dni,
- če v Veliki Britaniji preživi več kot dve leti,
- če obiše državo štiri leta zapored po najmanj 91 dni letno, se ga peto leto avtomatično začne obravnavati kot državljan.

Glede na obliko pogodb in čas trajanja pogodb, ki jih podpisujejo športniki v kolektivnih športih, so poklicni športniki, glede na zgornje pogoje, uvrščeni med normalne »rezidente«. To pomeni, da so obdavčeni glede na vse prihodke (sem spadajo tudi vse individualne sponzorske in druge pogodbe, sklenjene izven Velike Britanije). Če se pa športnik želi izogniti plačevanju davkov iz pogodb sklenjenih izven Velike Britanije, pa se lahko prijavi kot nerezident, kar bi pomenilo, da s klubom podpiše pogodbo za manj kot 2 leti, pod pogojem, da v državi ostane več kot 183 dni na leto (Ernst&Young 2006, 91).

4.4 Premostitveni/pokojninski skladi

4.4.1 FRANCIJA

Francija ima za poklicne športnike urejene posebne davčne olajšave in ugodnosti, ki jih imenujejo »solidarnostni sklad« (Le Pécule). Le-ta je dodatek k uradni državni pokojnini, ki pripada vsakemu, ki je delal v Franciji ter plačeval prispevke za socialno varnost. Francoski »solidarnostni sklad« je v svojem bistvu dogovor med sindikatom poklicnih nogometašev (UNFP), poklicne nogometne lige (LFP) in splošne zasebne francoske zavarovalne družbe (AGF).

Tako poklicni nogometaši kot njihovi klubi (delodajalci) v času karier poklicnih nogometašev plačujejo prispevke v ta posebni sklad. Ob zaključku kariere poklicnega nogometaša, posameznik prejme celoten znesek, ki pa je odvisen tudi od števila let, ki jih je posameznik preživel kot poklicni športnik. To se zgodi, ko posameznik prestopi v drug klub (izven Francije) ali pa zaključi pot poklicnega nogometaša. S tem se poskuša posameznikom zagotoviti lažji prehod v naslednje življenjsko obdobje in varno starost. To izplačilo je določeno v skladu s kolektivno pogodbo.

Posameznik postane del sklada takrat, ko podpiše pogodbo in od svojega prvega plačila plača prispevek. Članstvo v skladu se konča z dnem, ko poklicni nogometaš zapusti državo ali v primeru prekinitve pogodbe. Ta sklad in vse ugodnosti, ki izhajajo iz tega naslova, so namenjeni zgolj poklicnim nogometašem. Sodelovanje v skladu ima več ali manj obvezen značaj, medtem ko so poklicni nogometaši avtomatično vključeni v nezgodno zavarovanje (v primeru smrti ali invalidnosti). Prispevki v sklad se plačujejo direktno iz naslova plač posameznikov.

Omenjeni sklad je na voljo poklicnim nogometašem, ki igrajo na poklicni osnovi za francoski nogometni klub in neodvisnim nogometašem, ki imajo status poklicnih igralcev, a igrajo za neprofesionalni nogometni klub ali pa nogometašem, ki igrajo po zvezni pogodbi. Znotraj pravil sklada ni razlik glede na nacionalnost poklicnih nogometašev. Sklad je omenjen v poglavju kolektivne pogodbe, ki jo imenujejo Listina poklicnega nogometa, same podrobnosti o skladu in ugodnostih, ki jih le-ta prinaša, pa so zapisani v zasebnem dogovoru med LFP, UNFP in AGF. Zasebna zavarovalna družba (AGF) je izvrševalec ugodnosti, medtem ko sta poklicna nogometna liga (LFP) in sindikat poklicnih nogometašev (UNFP) zadolžena za

plačila prispevkov, ki se zbirajo s strani nogometašev in njihovih klubov. Prav tako AGF skrbi za plemenitenje denarja v skladu. Nogometaši o tem nimajo možnosti odločanja.

Prispevki v sklad so določeni v naslednjih odstotkih: 4 % prispevajo delodajalci, 2,5 % prispevajo posamezniki, 6,5 % celotnega letnega zaslužka. Vendar pa ne smejo presegati štirikratne maksimalne vrednosti mesečnih prispevkov za socialno varnost (cca. 10.356 €). Izračunani so glede na zaslužek poklicnega nogometaša, ki je rezultat pogodbe med njim in klubom, za katerega igra. Ti prispevki so obravnavani kot prispevki za socialno varnost v obdobju upokojitve. V primeru, da poklicni igralec preneha igrati za enega od francoskih klubov v manj kot treh letih, prejme izplačilo enako svojim prispevkom v tem času (4 %). Enako se zgodi, če posameznik konča kariero in je igral za francoski klub manj kot pet let. Predhodnih izplačil ali posojil iz zneskov v skladu ni mogoče izvesti. Če poklicni igralec prejme izplačilo denarja izven Francije, je ta znesek obdavčen po zakonih države, kjer se posameznik nahaja (povzeto po Ernst&Young 2006).

4.4.2 NIZOZEMSKA

Kot omenjeno v poglavju o davčnih ugodnostih bom na tem mestu predstavil Kraljevi pokojninski sklad za poklicne nogometaše⁴⁰ imenovan CFK Sklad. Nizozemska daje nogometašem, ob številnih davčnih ugodnostih, že od leta 1972 tudi možnost varčevanja v tem skladu. CFK je univerzalna shema, ki se nanaša na praktično vse poklicne in polpoklicne nogometaše, ki imajo sklenjeno pogodbo z nizozemskim klubom, saj je članstvo v skladu obvezno. Vanj so vključeni vsi nogometaši s sklenjenimi profesionalnimi pogodbami in tisti, ki mesečno zaslužijo več, kot znaša v naprej nominalno določen znesek, ne glede na nacionalnost igralcev in dolžino trajanja pogodbe (povzeto po SŠS 2011).

Obvezni prispevki so vezani na višino letnega zaslužka:

Tabela 4.4: Obvezni prispevki v sklad

LETNI ZASLUŽEK	VIŠINA PRISPEVKA V SKLAD
manj kot 8.168 €	nič
8.168 € ali več, vendar manj kot 13.613 €	408 €+ 5 % zneska, ki presega 8.168 €

⁴⁰ Stichting Contractspelersfonds KNVB (Royal Netherlands Football Association's Pension Fund for Professional Football Players).

13.613 € ali več, vendar manj kot 18.151€	680 € + 10 % zneska, ki presega 13.613 €
18.151 € ali več, vendar manj kot 27.227 €	1.133 € + 14 % zneska, ki presega 18.151€
27.227 € ali več, vendar manj kot 36.302 €	2.404 € + 19 % zneska, ki presega 27.227€
36.302 € ali več, vendar manj kot 45.378 €	4.128 € + 25 % zneska, ki presega 36.302 €
45.378 € ali več, vendar manj kot 54.454 €	6.397 € + 35 % zneska, ki presega 45.378 €
54.454 € ali več, vendar manj kot 250.000 €	9.574 € + 44 % zneska, ki presega 54.454 €
250.000 € ali več	95.614 € + 50 % zneska, ki presega 250.000 €

Vir: SŠS (2011).

Takšen sistem zagotavlja športnikom urejen socialni položaj tudi po končani športni karieri. Omogoča zbiranje in investiranje sredstev, iz katerih so kasneje (v primeru poškodbe ali zaključku športne poti) lahko izplačani prejemki v obliki premostitvene pokojnine, starostne pokojnine ali celo pokojnine za člane nogometašev družine. »Sklad CFK je suplementaren običajni pokojnini, ki jo prične prejemati državljan Nizozemske, z rednim plačevanjem prispevkov za socialno varnost po 65. letu starosti« (SŠS 2011). Na Nizozemskem so podoben sklad, po zgledu nogometašev, ustanovili tudi kolesarji.

Sklad pozna tudi izjeme, saj v njem ni potrebno sodelovati »poklicnim nogometašem, ki spadajo v skupino davčne olajšave »30 %-regeling«, ker bi koriščenje obeh olajšav/ugodnosti prineslo davčno negativen učinek« (SŠS 2011).

Sistem deluje sledeče:

- klub vplačuje v sklad mesečne prispevke,
- prispevki se zbirajo na osebem računu člana (igralca) sklada,
- upravljavec sklada prispevke investira v skladu z naložbenimi usmeritvami.

Pomembno je poudariti, da se z davčnega vidika prispevki ne obravnavajo kot del plače, kar pomeni, da niso obremenjeni z dohodnino in prispevki za socialno varnost. So torej oproščeni davka in maksimizirani na 50 % letnega prihodka posameznika. Ob koncu kariere in posledično izplačilu prihrankov le-ti niso obravnavani kot pokojnine, temveč kot zaslužek iz preteklosti. »Pokojninska shema je sestavljena iz provizije za starostno obdobje, ki jo bo Sklad CFK začel izplačevati prvi dan v mesecu, ko posameznik dopolni 65 let, preživnine za

sorodnike in pokojnine za sirote« (SŠS 2011). Časovni okvir izplačevanja je odvisen od količine prihranjenih sredstev (izplačuje se vsake 4 mesece).

Tabela 4.5: Število četrtnih izplačil glede na prihranke

Količina denarja v €		Število četrtnih izplačil
Manj kot	2.269	1
2.269	– 4.538	8
4.538	– 13.613	12
13.613	– 18.151	16
18.151	– 27.227	20
27.227	– 36.302	24
36.302	– 45.378	28
45.378	– 68.067	32
68.067	– 90.756	36
90.756	– 136.134	40
136.134	– 181.512	44
181.512	– 226.890	48
226.890	– 272.268	52
272.268	– 317.646	56
317.646	– 363.024	60
363.024	– 408.402	64
408.402	– 453.780	68
453.780	– 544.536	72
544.536	– ali več	80

Vir: SŠS (2011).

Obdobje izplačil, ki jih lahko igralec koristi po koncu športne poti lahko traja največ 20 let (80 četrtnih). Igralec ne more prihranjenega zneska dobiti z enkratnim izplačilom, prav tako ni mogoča izposoja zneska. »Poklicni nogometaš, ki zapušča nizozemski klub, ni več zavezan k sodelovanju v Skladu CFK. Njegov račun ostane pod nadzorom CFK. Od trenutka, ko igralec konča svojo športno pot, mu Sklad CFK začne izplačevati sredstva določena v prehodnem dogovoru in kasneje sredstva namenjena pokojnini« (SŠS 2011).

4.4.3 NORVEŠKA

Na Norveškem nudijo poklicnim nogometašem pokojninski sklad imenovan »The NISO-fund«. Iz njega lahko športniki po končani športni karieri v obdobju desetih let prejema privarčevana sredstva. Izplačilo je subplementarno običajni pokojnini in ga lahko obravnavamo kot dodatek k pokojnini.

Ustanovljen je bil s strani sindikata nogometašev in je urejen z nacionalno davčno zakonodajo ter kolektivno pogodbo, ki velja v nogometu na Norveškem. Ves postopek je v rokah zavarovalniške družbe in sindikata, ki skrbi za zbrana sredstva in njihovo plemenitenje⁴¹. Zaradi izkušenj iz preteklosti, ko tuji nogometaši niso želeli sodelovati pri vplačevanju v sklad, in zaradi dejstva, da tuji nogometaši pogosto vidijo Norveško le kot prehodno državo na svoji športni poti, so se upravljavci sklada odločili, da lahko v njem varčujejo le norveški nogometaši. Še več. Varčevanje v njem je za norveške nogometaše obvezno, medtem ko se lahko ostali športniki na Norveškem individualno odločajo, saj je sklad, kot rečeno, urejen z običajno nacionalno davčno zakonodajo. Prva izplačila lahko športniki zahtevajo ob dopolnjenem 32 letu starosti, ob zaključku kariere, prejema pa jih lahko v obdobju največ 10 let. V primeru, da je športnik pri tej starosti še aktiven, lahko izplačilo odloži za največ 4 leta (povzeto po Ernst&Young 2006, 105).

»Zneski vplačil so variabilni in se razlikujejo od kluba do kluba. Pologi nogometašev prihajajo direktno iz naslova njihovih plač in dodatkov ter niso vezani na maksimalne oziroma minimalne zneske. Denar, ki ga športniki vlagajo v sklad, ni obdavčen. Izplačilo denarja pa je obdavčeno kot pokojninski prihodek, kar pomeni davčno stopnjo do 43 %« (SŠS 2011). Ob prestopu norveškega športnika v tujino se prekine tudi vplačevanje v sklad. Če začne posameznik prejemati prihranjen denar v času, ko je v tujini, je obdavčitev le-tega odvisna od davčne zakonodaje tuje države in meddržavnih dogovorov (SŠS 2011).

4.4.4 VELIKA BRITANIJA

V Veliki Britaniji je v veljavi tako imenovani Pokojninski sistem za poklicne nogometaše (PFPS) (v nadaljevanju Sistem), ki omogoča vsem poklicnim nogometašem prednosti pri upokojitvi, življenjsko zavarovanje in olajšave iz sklada, preko katerega ima posameznik

---

⁴¹ Igralci se lahko odločijo med tremi možnostmi vlaganja sredstev. Lahko vlagajo v bolj rizične sklade, zmerne in »previdne« sklade, odvisno od želj vlagateljev.

zagotovljen pokojninski dohodek. Kot v norveškem primeru, tudi v britanskem govorimo o dodatku že obstoječi državni pokojnini, do katere je upravičen vsakdo, ki je plačeval prispevke za socialno varnost. Sistem po organizacijski strukturi ločimo na dva dela:

»Denarni del, ki posamezniku zagotavlja določene prednosti ob upokojitvi in pokritje stroškov življenjskega zavarovanja (pogoj je zaposlitev v angleškem klubu). Tukaj se sredstva nabirajo izključno iz naslova davka na prestopne premije igralcev, ki jih zbere vodstvo lige in preda podjetju za upravljanje z njimi« (SŠS 2011). Igralci v tem primeru nimajo vpliva na odločitve sklada glede investicij in drugih zadev v zvezi s prihranki. Medtem ko lahko vplivajo na drugi, t. i. prihodkovni del, ki zagotavlja posamezniku redno in dokaj visoko pokojnino. V tem delu igralci odločajo o načinu in vrsti vlaganj, če nimajo znanja in idej, obstaja možnost, da zanje to stori sklad. Članstvo v tem delu ni obvezno.

Vsi igralci, ki so se pridružili Sistemu pred 6. aprilom 2006, lahko začnejo koristiti prihranke, ko dopolnijo 35 let, medtem ko tisti, ki so se mu pridružili kasneje, po dopolnjenih 55 letih. »V vsakem primeru je 25 % neobdavčenih sredstev (v obliki denarja) na voljo igralcu, ko se upokoji. Ostali del denarja mora ostati v skladu za čas izplačevanja pokojnine. Poklicni nogometaš lahko vlaga sredstva pridobljena iz naslova: plače, zmagovalnih premij, nagrad; ne pa iz reklam in sponzorskih pogodb« (SŠS 2011). V primeru poškodb in koncu športne poti se lahko zneski izplačajo že pred določeno starostjo. Sodelujejo lahko nogometaši iz prve, druge in tretje angleške nogometne lige.

V primeru, ko športnik odide iz angleškega kluba (prve, druge ali tretje nacionalne nogometne lige), mu je avtomatično onemogočeno nadaljnje vlaganje v Sistem. Sredstva ostanejo v skladu in so izplačana posamezniku, ko le-ta izpolni starostne pogoje. V primeru, da se igralec vrne v Anglijo, se lahko ponovno vključi v Sistem in ga obogati.

»Lestvica za odmero dohodnine je določena v treh razredih, obdavčitev se giblje med 16 in 41 odstotki. Obdavčeni so neto letni prihodki, to so bruto prejemki, od katerih so odšteti socialni prispevki, normirani stroški in drugi izdatki, ki jih našteva zakon o dohodnini. Dividende, obresti in kapitalski dobički so od leta 2006 iz osnove izvzeti« (SŠS 2011). Če neto letna davčna osnova ne presega zneska do 7.634,40 €, bo obdavčitev dohodnine 16 %. Za letne prejemke v višini od 7634,40 € do 15.268,77 € je določena dohodnina v višini 1.221,50 € in 27 % na 7.634,40 €, za prejemke nad to mejo pa v višini 3.282,78 € povečano za 41 % nad 15.268,77 € (povzeto po SŠS 2011).

5 SKLEP

Cilj diplomskega dela je bil, ugotoviti kakšen delovnopравни status in kakšne ugodnosti (če sploh) imajo poklicni športniki v kolektivnih športih. Kot športni navdušenec sem se te problematike lotil zaradi očitnega vedno večjega nezadovoljstva med športniki, ki so vse pogosteje žrtve neplačevanj športnih klubov in neprilagojene zakonodaje na davčnem in pokojninskem področju. Osredotočil sem se predvsem na tiste športnike (poklicne, profesionalne, s.p.-je), ki jim je udejstvovanje v kolektivnih športih edini ali vsaj primarni vir zaslužka v življenju.

V diplomski nalogi sem se tako lotil enega večjih problemov slovenskega moštvenega športa, delovnega razmerja med športnikom in klubom. Slednji s športniki praviloma sklepajo civilnopravne pogodbe in se s tem razbremenijo vseh dajatev, ki posledično bremenijo športnika. Problem nastane, ko klubi zaradi finančnih težav niso več zmožni plačevati športnikov.

Razmerje med športnikom in klubom v zakonu ni izrecno opredeljeno kot delovno razmerje, niti obstoj delovnega razmerja ni izključen, zato je bilo potrebno presoditi dejanske okoliščine konkretnega razmerja (primer v nogometu), da sem lahko ugotovil ali obstaja delovno razmerje. Zato sem se v diplomskem delu opredelil do vseh elementov delovnega razmerja iz 4. člena ZDR in ugotovil, da ti obstajajo tudi v razmerju med športniki in klubi v kolektivnih športih. Država bi morala na tem mestu zakonsko urediti, da gre v primeru, ko je športnik na prostovoljni osnovi vključen v organiziran delovni proces kluba in redno proti plačilu opravlja športno aktivnost, za delovno razmerje.

Posledično bi morala določiti izjeme od splošne ureditve ZDR, lahko tudi v ZSpo, z upoštevanjem posebnosti športa. Omogočiti je treba sklepanje in izvajanje pogodb o zaposlitvi brez kršitev delovnopravne zakonodaje in predvsem urediti zakonitost sklepanja pogodb za določen čas in njihovo veriženje, saj je institut pogodbe za nedoločen čas zaradi specifike športa, neuporaben. Posebej bi morala urediti tudi izjemo od obveznosti objave delovnega mesta oz. vrste dela in dele zakona, ki govorijo o prenehanju pogodbe o zaposlitvi. Smiselno bi bilo zadevo urediti s kolektivnimi pogajanjmi na ravni športa, tako da bi zakonske določbe veljale le, če oz. dokler se s kolektivno pogodbo ne reši drugače. Status športnikov se mora spremeniti tako, da bodo le-tem priznane pravice, ki izhajajo iz delovnega razmerja.

Če je mogoče iz pogodbe o delu razbrati, da so prisotni vsi elementi delovnega razmerja, lahko vsako sodišče ali davčni organ tak odnos obravnava kot delovno-pravne narave in takšno pogodbo kot pogodbo o zaposlitvi, je prav tako mnenja eden največjih poznavalcev športnega prava pri nas, dr. Marko Ilešič (Podlipnik 2006).

V drugem delu diplomske naloge sem analiziral slovenski davčni sistem in vsebine, ki obravnavajo slovenske športnike, in jih primerjal s primeri dobrih praks iz tujine. Potrdila se mi je domneva, da je slovenska davčna zakonodaja športnikom izjemno neprilagojena. Res je sicer, da poznamo nekatere davčne olajšave za poklicne športnike, vendar so finančni zneski (kriteriji), ki jih ne smejo preseči športniki za uveljavitev teh olajšav, postavljeni izredno nizko. Kar pomeni, da že bežen pogled na zasluzke športnikov in primerjava s pogoji za davčne olajšave pokaže, da teh velika večina uspešnih športnikov pri nas ne uspe koristiti. V tujini se zavedajo specifičnosti vrhunškega športa in zato športnikom nudijo različne vrste davčnih ugodnosti, kot je prikazano v zadnjem delu diplomske naloge.

Država prav tako veliko zaostaja na področju ponudbe zavarovanj oz. premostitvenih/pokojninskih varčevanj za športnike. Ti so v drugih državah v večini primerov celo zakonsko obvezani, da morajo varčevati za svojo prekvalifikacijo oz. lažji prehod v življenje brez športa. Takšna systemska rešitev bi bila vsekakor dobrodošla tudi v našem prostoru in bi tako zaključila debato o državnih pokojninah ter »rentah« za športnike. Država bi športnikom pomagala z njihovimi lastnimi prihranki, kjer bi del njihovega zaslužka, neobdavčeno (ali pod zelo nizko obdavčitvijo) preusmerila v njihov osebni pokojninski sklad, iz katerega bi jih kasneje izplačevala. Slovenija bi se lahko zgledovala po nizozemski ureditvi in skladu CFK (ali po kateri izmed drugih predstavljenih rešitvah).

Na podlagi tega diplomskega dela lahko ugotovimo, da ima država še vedno mačehovski odnos do športa. Delovno-pravni, davčni in pokojninski status poklicnega športnika v Sloveniji je urejen pomanjkljivo ali neprimerno. Ob upoštevanju posebnosti športa kot specifične dejavnosti in ureditvi izjem v ZDR ali v ZSpo, lahko ugotovim, da obstajajo vsi elementi delovnega razmerja med športniki in športnimi klubi, zatorej lahko H1 potrdim. Medtem, ko moram H2 zavriniti, saj stanje na tem področju še zdaleč ni urejeno, kar je pokazala tudi primerjava s tujino.

V zaključku naj samo poudarim, da je šport po vseh kazalcih ne samo družbena dejavnost, temveč tudi gospodarska panoga, ki v Sloveniji ustvari več kot 2 odstotka bruto družbenega proizvoda. Številni poznavalci napovedujejo, da bo v prihodnjih nekaj letih šport postal

glavna prostočasna industrija. Čas je, da ga kot takega začnemo tudi obravnavati.

LITERATURA

- Bajec, Anton. 2005. *Slovar slovenskega knjižnega jezika*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- Evropska komisija. 2007. *Bela knjiga EU o športu*. 2007. Dostopno prek: http://ec.europa.eu/sport/white-paper/doc/wp_on_sport_sl.pdf (12. marec 2011).
- Bergant Rakočević, Vesna, Marko Ilešič in Tone Jagodic, ur. 2008. *Šport&Pravo*. Ljubljana: GV Založba.
- Cecić Erpič, S. 2002. *Konec športne kariere: razvojno-psihološki in športno-psihološki vidiki*. Ljubljana: Fakulteta za šport.
- Consolo, G. 1976. *Sport diritto e societa*. Rim: Armando Armando Editore.
- Cox, R., Grant Jarvie in Wray Vamplew. 2000. *Encyclopedia of British Sport*. ABC-CLIO: Oxford.
- Čeh, Aleš. 2011. Pogovori ne plačujejo položnic. *Ekipa*, 4 (8. januar).
- Čop, Iztok. 2005. Športni sindikat. *Mladina*, 15. Dostopno prek: http://www.mladina.si/tednik/200515/clanek/nar--sport-aleksandar_micic/ (22. april 2011).
- Ernst&Young. 2006. *Tax facilities for football players, A comparison of 12 tax regimes for football players*. Dostopno prek: <http://www.spillerforeningen.dk/basis/files/Final20CareerFundReport.pdf> (3. marec 2011).
- *Evropska listina o športu*. 1992. Dostopno prek: http://www.google.si/#sclient=psy&hl=sl&source=hp&q=evropska+listina+o+%C5%A1portu&aq=0&aqi=g1&aql=&oq=&pbx=1&bav=on.2,or.r_gc.r_pw.&fp=33919375488acfab&biw=1280&bih=672 (22. maj 2011).
- *FIFPro*. Dostopno prek: <http://www.fifpro.org/> (5. april 2011).
- Fritzweiler, J. 2007. *Praxishandbuch Sportrecht*. 2. Izdaja. München: C.H.Beck.
- Giacomelli, Oto. 2002. *Serijski prispevkovi: Javni interes in civilna športna sfera*. Ljubljana: OKS.

- Harding, John. 1998. *Official History of the Professional Footballers Association*. London: Robson Books.
- Jagodic, Tone. 2004. Pogodbena razmerja v športu. *Podjetje in delo* (30): 6–7.
- Končar, P. in Irena Bečan. 2008. *Zakon o delovnih razmerjih s komentarjem*. Ljubljana: GV Založba.
- Kresal Šoltes, Katarina. 2003. *Podjemna pogodba (pogodba o delu) in presoja elementov delovnega razmerja*. Maribor: Inštitut za gospodarsko pravo.
- Kruse, B. 1996. *Kronika – 100 let olimpijskih iger*. Ljubljana: Založba Mladinska knjiga.
- Lauerbach, E. 1972. *Sport und Gesellschaft: Sport und Recht*. Berlin: Walter de Gruyter.
- *Mednarodni olimpijski komite (MOK)*. Dostopno prek: <http://www.olympic.org/io> (25. januar 2011).
- Nafziger, A.R. 2006. *A Comparison of the European and North American Models of Professional Sports Organisation*. Ljubljana: Kongres IASL.
- NZS. 2009. *Ivan Simic odgovarja sindikatu*. Dostopno prek: <http://www.nzs.si/novice/2009-08-06-Ivan-Simic-odgovarja-Sindikatu> (8. junij 2009).
- *Obligacijski zakonik (OZ)*. Ur. l. RS 83/2001. Dostopno prek: http://zakonodaja.gov.si/rpsi/r03/predpis_ZAKO1263.html (6. junij 2011).
- OKS. 2010a. *Pogoji, pravila in kriteriji za registriranje in kategoriziranje*. Dostopno prek: <http://www.olympic.si/index.php?id=78> (15. november 2010).
- --- 2010b. *Sporazum o zaposlovanju športnikov 2007*. Dostopno prek: <http://www.olympic.si/index.php?id=38> (10. junij 2011).
- Plesec, Matjaž in Mojca Doupona Topič. 2002. *Nogomet in združba- preporod nogometa v Sloveniji*. Ljubljana: Zavod za šport Slovenije.
- Podlipnik, Jernej. 2006. Status športnika v moštvenem športu, primerjalno-pravno in v slovenski zakonodaji. *Podjetje in delo* (1): 187.
- *Professional Footballers' Association*. Dostopno prek: <http://www.givemefootball.com/> (10. april 2011).
- Rožman, Andraž. 2010. Nogometni sindikat nima lastnosti reprezentativnosti. *Dnevnik*, 7. december. Dostopno prek: http://www.dnevnik.si/novice/aktualne_zgodbe/1042408308 (18. februar 2011).
- Senčur, Peček D. in Irena Bečan. 2008. *Zakon o delovnih razmerjih s komentarjem*. Ljubljana: GV Založba.

- *Sindikata profesionalnih igralcev nogometa Slovenije (SPINS)*. Dostopno prek: <http://www.spins-sindikata.si/> (11. marec 2011).
- --- 2011a. *Ugodnosti za člane SPINS*. Dostopno prek: http://www.spins-sindikata.si/pages/clanske_ugodnosti.html (11. marec 2011).
- --- 2011b. *Statut in akti SPINS*. Dostopno prek: http://www.spins-sindikata.si/pages/statut_akti.html (12. marec 2011).
- Sindikat športnikov Slovenije (SŠS). 2009. *Primerjalna analiza*. Delovno gradivo neobjavljeno. Ljubljana: SŠS (19. april 2010).
- --- 2011. *Predlog zakona o premostitvenem zavarovanju poklicnih športnikov (ZPZPŠ)*. Dostopno prek: <http://www.sportnik.si/si/zpzps.html> (23. maj 2011).
- Šugman, R., Jakob Bednarik in Borut Kolarič. 2002. *Športni menedžment*. Ljubljana: Fakulteta za šport.
- Šugman, R. 1997. *Zgodovina svetovnega in slovenskega športa*. Ljubljana: Fakulteta za šport.
- Tušak, Maks in Matej Tušak. 2001. *Psihologija športa*. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.
- Zabel, B. 1987. *Uvod v gospodarsko pogodbeno pravo*. Ljubljana: Gospodarski vestnik.
- *Zakon o dohodnini (ZDoh-2-UPB6)*. Ur. l. RS 51/2010. Dostopno prek: <http://www.uradnilist.si/1/objava.jsp?urlid=201051&stevilka=2764> (9. maj 2011).
- *Zakon od društvih (ZDru-1)*. Ur. l. RS 61/2006. Dostopno prek: <http://www.uradnilist.si/1/content?id=73792> (10. januar 2011).
- *Zakon o gospodarskih družbah (ZGD-1)*. Ur. l. RS 42/2006. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200965&stevilka=3036> (8. junij 2011).
- *Zakon o športu (ZSpo)*. Ur. l. RS 22/1998. Dostopno prek: <http://www.uradnilist.si/1/objava.jsp?urlid=199822&stevilka=929> (15. november 2010).
- Wikipedia. 2011. *Lock-out*. Dostopno prek: http://en.wikipedia.org/wiki/Lockout_industry (27. marec 2011).